

MISJONSHØGSKOLEN

**FORDRER DEN NORSKE MISJONÆRBARNUNDERSØKELSEN I 2009
EN ENDRET ROLLE I FREMTIDEN?**

MASTEROPPGAVE I TEOLOGI 30-MOPG

AV

ROLF PETTER ERIKSEN

VEILEDER: THOR STRANDENÆS

STAVANGER

NOV 2010

Innhold	s. 2
Innledning	s. 4
 Del I	
Misjonærrollen i misjonsorganisasjonene i historisk og aktuelt perspektiv	s. 11
1.1 Oppstarten i NMS – framvekst av internatskoler	s. 11
1.2 Oppstarten i NLM – framvekst av internatskoler	s. 12
2.0 Misjonærrollen og misjonsfolket	s. 15
2.1 Glansbilde av misjonæren	s. 15
2.2 Misjonæren – misjonsfolkets forlengede arm	s. 16
3.0 Misjonærrollen – forankring i kallet	s. 17
3.1 Misjonærrollen – i spenningen mellom det ytre og det indre kall	s. 18
3.2 Kall og visjon	s. 22
3.3 Kall og åpne dører	s. 22
3.4 Kallets pris	s. 24
3.5 Kall og rekruttering	s. 27
3.6 Misjonærrollen – en sårbar og spesiell identitet	s. 29
4 Misjonærrollen – fra pioner til medarbeider i den nasjonale kirke	s. 31
Oppsummering	s. 31
 Del II	
Kontekstuell analyse av misjonærrollen i en ny kultur	s. 33
Forberedelser før utreise	s. 34
Språk	s. 35
Høflighet og respekt	s. 35
Tidsbegrep	s. 37
Misjonæren har penger	s. 37
Levestandard	s. 38
Misjonærens inkarnerte liv	s. 38
Et inkarnert budskap	s. 39
Misjonærbarna	s. 39
På hjemmeopphold etter endt periode	s. 40
Oppsummering	s. 41

Del III

Teologisk refleksjon	s. 42
Bibelsk grunnlag for misjon	s. 43
Finnes en bibelsk begrunnelse for misjonærkallet?	s. 46
Misjonæren – utsendt av menigheten	s. 47
Innvendinger mot misjon	s. 48
Misjon og forsakelse	s. 50
Oppsummering	s. 51

Del IV

Misjonærbarnundersøkelsen: eventuelle konsekvenser for misjonærrollen	s. 52
Misjonærbarndebatten	s. 52
Hva spørreundersøkelsen om oppvekst i utlandet sier, med vekt på skolegang i regi av NMS og NLM	s. 57
Beklagelse	s. 62
Hva får undersøkelsen å si for misjonærrollen?	s. 63
Hvor nødvendig er det at framtiden misjonærrolle heretter skal bestemmes og styres av ovennevnte rapport?	s. 63
Må kallsforkynnelsen legges om?	s. 68
Bør vi slutte å sende ut misjonærer og heller støtte nasjonale arbeidere i den nasjonale kirke?	s. 71
Oppsummering	s. 72
 Konklusjon	 s. 73
 Litteraturliste	 s. 77

Innledning

Utgangspunktet for denne oppgaven er misjonærbarndebatten som har pågått de siste årene i Norge, og som førte til at Det Norske Misjonsselskap (NMS) og Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) gikk inn for en grundig undersøkelse av misjonærbarnas situasjon sett i lys av foreldrenes misjonærtjeneste på misjonsfeltet.

12. des. 2009 ble den såkalte misjonærbarnundersøkelsen offentliggjort. NMS og NLM hadde gitt International Research Institute of Stavanger (IRIS) i oppdrag å gjennomføre en spørreundersøkelse som skulle omfatte alle som var skolebarn mens foreldrene tjenestegjorde i utlandet for NMS og NLM, samt barn fra andre sammenhenger som også gikk på disse skolene. Terje Lie¹ og Gerd Abrahamsen² står bak dokumentasjonsrapporten som har fått navnet *Oppvekst og skolegang i utlandet*.³ Ifølge forordet til selve rapporten kartlegger spørreundersøkelsen barnas opplevelser i barndommen knyttet til skoletiden og hvordan det opplevdes å bo på internat. Den handler også om flytteprosesser og hjemkomst, krenkende opplevelser og livssituasjonen i dag. Det mest interessante ved rapporten er kartleggingen av hva atskillelse og separasjon fra foreldre og nære pårørende har gjort med barna som har bodd på skolenes internat mens foreldrene hadde sin arbeidsplass opp til flere dagsreiser unna. For det er de fakta som framkommer her en må ta stilling til når misjonærfamilier med barn i skolealder i framtiden skal sendes til tjeneste på misjonsfeltet. I denne oppgaven ønsker jeg å undersøke hvorvidt misjonærrollen må endres etter den dokumentasjon som nå ligger på bordet.

Misjonærbarnas skolegang og eventuelle atskillelse fra foreldrene er et problem som egentlig har eksistert siden utsendelsen av de første norske misjonærer på 1800-tallet og fram til i dag. Så problematikken er ikke av ny dato. Allerede de første misjonærer i NMS fikk føle på kroppen den spenning som kunne oppstå, både i forhold til ledelsen på misjonsfeltet, og til

¹ Terje Lie er forskningsleder ved International Research Institute of Stavanger

² Gerd Abrahamsen er førsteamanuensis i pedagogikk ved Universitetet i Stavanger

³ Rapport IRIS – 2009/200

misjonens ledelse hjemme i Norge.⁴ Det har vært diskutert fram og tilbake om hva som ville være best for barna, foreldrene og misjonen. Flere løsninger har vært prøvd med mer eller mindre hell.

Det er flere forhold som har gjort at debatten om misjonærbarna på slutten av 80-tallet og videre fram til i dag så å si har tvunget NMS og NLM til å få grundig dokumentert hva internatlivet har gjort med den enkelte. For det første har enkelte misjonærbarn selv tatt et initiativ og gått ut i media med sin historie.⁵ De har fortalt om overgrep i tillegg til andre vonde opplevelser de hadde i oppveksten, noe som kom som et sjokk på misjonsfolket og misjonsledelsen. For det andre har media ført til at mange har engasjert seg i problematikken gjennom artikler og leserbrev i aviser. De fleste innlegg har kanskje vært negativt innstilt til praksisen ved internatskolene, men slett ikke alle. For det tredje har man vist til forskning som sier at atskillelse fra foreldrene under oppveksten er skadelig.⁶ Alt dette har ført til at man måtte få en grundig dokumentasjon på hva internatliv og atskillelse har påført misjonærbarna og deres familier.

Oppgaven skal drøfte misjonærrollens framtid i lys av dokumentasjonsrapporten. Dette fordrer at det stilles noen delspørsmål for å klargjøre hovedproblemstillingens kompleksitet: Hva er vårt bilde av misjonæren? Hvilken rolle har han og hun hatt fram til i dag? Bildet er ganske sammensatt, så det vil være nødvendig å gi en fyldig beskrivelse av hvordan misjonærrollen oppfattes, nettopp for å kunne drøfte hvilken rolle den bør ha i fremtiden i lys av misjonærbarnas situasjon og det vi nå vet om denne.

Før jeg går videre, er det nødvendig å definere to sentrale begreper i oppgaven nærmere, nemlig *misjonærrolle* og *misjonærtjeneste*. En definisjonen av begrepet *rolle* kan være:

⁴ Kristin Fjelde Tjelle, "Misjonærenes barn – foreldrenes eller misjonens ansvar? Misjonærbarn i NMS, ca 1840 – 1940" i *Med hjertet på flere steder: Om barn, misjon og flerkulturell oppvekst* (red. T.S.Drønen og M. Skjortnes; Tapir Akademisk Forlag; Stavanger, 2010), 31-36

⁵ Berit Dahl, Kari Grasmø m.fl.

⁶ John Bowlbys forskning på 1960-tallet. Barnepsykiater Siri Rynnings understrekning at barns utvikling er basert på hvordan grunnleggende trygghet og evne til å mestre atskillelse bygges opp de første leveårene. Se Tomas Sundnes Drønen og Marianne Skjortnes, "Barn, misjon og flerkulturell oppvekst", i *Med hjertet på flere steder*, 11. Se også Sverre Kvilhaug, "Hensynet til barnets beste i barnevernsaker i lys av forskningsbasert kunnskap" i *Kritisk juss* 2007 (33), Rettspolitisk Forening, 111-132

uskrevne regler og mønstre for oppførsel og handlemåte som knytter seg til en bestemt sosial posisjon eller status.⁷ Overført på misjonæren vil det dreie seg om oppførsel og handlemåte som knyttes til ham og hun som personer og de oppgaver han og hun står i på misjonsfeltet. De uskrevede regler har mye å gjøre med de forventninger til misjonærenes liv og tjeneste som kommer fra misjonsfolket selv, ettersom de ser på misjonærene som sine utsendinger, og som de ber for, støtter økonomisk og har sendt ut. Men også misjonærene selv har gjennom sitt arbeid og tilbakemeldinger til misjonsfolket skapt disse forventningene. Sist, men ikke minst vil det dreie seg om misjonæren i forhold til egen familie, særlig i lys av misjonærbarnundersøkelsen. Misjonæren har nemlig også en rolle som forelder og ektefelle, samtidig som han/hun representerer misjonsorganisasjonen på misjonsfeltet.

Misjonærtjenesten er heller ingen ensartet størrelse. Det ser vi for eksempel ut fra NMS' første misjonærinstruks fra 1852 som gav misjonsarbeidets forkynnende og diakonale gjerning legitimitet.⁸ I paragraf 2 heter det at "man maa ogsaa træde den Enkelte nær med Frelsens budskab. Ordets Forkyndelse maa saavel med hensyn til Indhold som Form søges afpasset efter Hedningernes Dannelse, Fatteevne og Standpunkt i det Hele." Paragraf 12 sier at "der navnlig af Missionsmedhjælperne bør holdes Skole for de Hedningebørn, hvis Forældre hertil give sitt Samtykke. Man bør ogsaa have sin Oppmærksomhed henvendt paa saavidt mulig at befordre Folkets ydre Velvære og Dannelse i det Hele." "Frelsens Budskab" og "Ordets Forkyndelse" ble forstått til også å omfatte undervisningsarbeid og ulike former for sosio-diakonal virksomhet. Diakonien har både et undervisnings og legende/pleiende aspekt ved seg etter forbilde av Jesus selv. I hans virke gikk undervisningen hånd i hånd med helbredende velgjerninger idet han forkyste Guds rike, noe jeg vil komme tilbake til senere (3.5). Slik også med misjonærtjenesten, både undervisning og diakoni skal fremme Guds rike. De underliggende motiv er omsorg og medlidenhet for hele mennesket. Dette er noen av de fellestrekk som karakteriserer misjonærtjenesten og som vi finner igjen i hele misjonsorganisasjonenes historie.

⁷ Definisjon fra internett: www.dokprio.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?alfabet=n&renset=j&OPP=rolle

⁸ Thor Strandenæs, "Misjonsdiakonien som kulturuttrykk i Kina," *Misjon og kultur* (red. Thor Strandenæs; Misjonshøgskolens forlag; Stavanger, 2006), 174

Når jeg i oppgaven skal drøfte misjonærrollen, er jeg klar over at det kan være vanskelig å dra et skille mellom misjonærtjenesten og misjonærrollen. Tjenesten kan kanskje defineres ut fra den arbeidsinstruks som blir gitt ved utreise. Rollen har med hvordan han/hun fyller sin oppgave på misjonsfeltet, hvilke handlingsmønstre som er typisk for misjonæren. Men for å kunne drøfte rollen, må en også ha et grundig bilde av selve tjenesten. Derfor vil store deler av oppgaven nødvendigvis dreie seg om forskjellige sider ved misjonærtjenesten.

Gjennom snart 2000 år har kirken spredd det kristne budskap. Historien forteller at det har skjedd på forskjellige måter i forskjellige tidsepoker. På apostlenes tid utbredte kristenheten seg gjennom den enkelte kristnes liv og vitnesbyrd, det være seg både slaver og handelsreisende.⁹ Ganske tidlig ble diakonale tjenester en del av menighetslivet (Apg 6,1-7). I klostertiden søkte man ny spiritualitet ved å trekke seg mer tilbake fra samfunnslivet. Slik ble mange tiltrukket av deres spiritualitet. Samtidig var diakonien en del av klosterlivet. Under pietismen på 1700-tallet vaktet misjonsinteressen gjennom de vekkelser som preget denne tiden. På 1800-tallet blir misjon en viktig faktor i norsk kirke- og kristenliv. Også da kom forkynnelse og diakoni til å gå hånd i hånd. Om metodene for utbredelsen av evangeliet har variert opp gjennom tidene, finner vi likevel de samme typiske fellestrekk som misjonærtjenesten av i dag har.

Som forkynner innehar misjonæren også en profetisk rolle, enten misjonæren er mann eller kvinne. Med 'profetisk' mener jeg her oppgaven å formidle hva som er Guds vilje i en gitt kontekst. Når jeg i det følgende refererer til misjonæren som 'han', gjør jeg det av praktiske grunner, vel vitende at NMS og NLM har til dels forskjellig praksis med hensyn til utsendelse og plassering av mannlige og kvinnelige misjonærer, noe jeg vil komme tilbake til senere. Misjonæren har en rolle som kirkens/misjonens utsending som krysser grenser og formidler et profetisk budskap inn i en hedensk kultur. Det kan innebære konfrontasjon med umoral og elementer av kulturen som er uforenlig med det kristne budskap. Et aspekt ved misjonærrollen er da å være kulturanalytiker og språkkyndig for å finne veier inn og formidle evangeliet til folket så det blir forstått rett i deres kultur. Poenget er ikke å forkaste alle kulturelle verdier, men å gjøre seg bruk av alt som er forenlig med evangeliet. Det er ikke et mål å forandre kulturen og erstatte den med noe importert fra Vesten, men det kristne budskap bør mest

⁹ Stephen Neill, i *Misjon i 2000 år*, 9 (del I)

mulig bli en integrert del av den lokale kultur. I dette landskap vil misjonæren også ha en hyrderolle der han veileder gjennom undervisning, forkynnelse og eget liv. Slik har han også en lærerrolle. Han utfører sin tjeneste med Guds ord og med autoritet fordi han er Guds utsending og medarbeider, Guds ambassadør (2 Kor 5, 20) i en fremmed kultur.

De spesifikke tjenester som misjonærene utfører, utgjør ei lang liste som det ikke er anledning til å fordype seg mer i her. De mangeartede oppgaver har ført til at personer med ulike yrker har reist ut, for eksempel teologer, lærere, regnskapsførere, leger, sykepleiere eller agronomer. Og innen disse yrkesfelt har en også måttet spesialisere seg ytterligere, både på grunn av samfunnsutviklingen og fordi myndighetene har satt høyere krav om profesjonalitet til misjonærene. I vår tid har han mer fått en funksjon som medarbeider og rådgiver ettersom en nasjonal selvstendig kirke har vokst fram og overtatt ansvar. Mens yrkesprofesjonen kan variere, står utsendingene i samme tjeneste, prinsipielt sett.

Misjonærene har skapt historie. Misjonshistorie er da også spennende lesning. Rapporter fra misjonsmarken har alltid engasjert og inspirert misjonens støttespillere - de såkalte misjonsvennene - til innsats i bønn og offer for misjonens store sak. Misjonærene har utført mye banebrytende pionerarbeid. Mange har skrevet fengslende bøker der de har fortalt om sitt arbeid. De har reist inn i nye områder der evangeliet aldri er blitt forkynt, lært språk og blitt kjent med fremmede kulturer i mange land. Nasjonale kirker har vokst fram som en direkte frukt av misjonærenes innsats gjennom mange år. Evangeliet har skapt store omveltninger i kultur og samfunn. På den måten har det hatt revolusjonerende effekt både i samfunnsliv og egne liv. Det kristne budskap handler om frigjøring og har ført til store ringvirkninger, for eksempel gjennom frigjøringskamp mot undertrykkelse og sosial urett mange steder på kloden.¹⁰ Denne prosessen har vokst fram og blitt ført videre av kristne ledere i To tredjedels verden. Misjon har derfor, i historisk perspektiv, hatt både åndelige, sosioøkonomiske og politiske dimensjoner i seg. Mange av nåtidens kirke- og politiske ledere i To tredjedels verden er en direkte frukt av den utdanning de fikk gjennom misjonens skoler.

¹⁰ David J. Bosch, i *Transforming Mission, Paradigm Shifts in Theology of Mission*, 432f.

Men misjonærinnsatsen har også gått på helsa løs. Noen har mistet livet gjennom sykdom eller ulykker, også barn har mistet livet.¹¹ Ikke minst har familien ofte måttet betale en høy pris ved at barna på grunn av skolegang har bodd på internatskole, langt borte fra sine foreldre, en atskillelse som har vært smertefull både for misjonærbarna og deres foreldre.¹²

Denne side ved misjonærtjenesten er blitt påpekt særlig i de siste år. Få har skrevet om misjonærbarnas liv. Ifølge boka *Med hjertet på flere steder* som kom ut våren 2010, påpekes det at misjonshistorien har vist manglende interesse for misjonærbarnas vilkår og oppvekst.¹³ Selv i trebindsverket *Norsk Misjonsleksikon* (1967) står det ingenting om misjonsorganisasjonenes skoler og institusjoner for norske misjonærbarn. Det kan ha sin grunn i at man anså denne virksomheten som en del av misjonærenes familieanliggender som ikke var en del av det offisielle misjonsarbeidet. Man vet at skolesituasjonen for misjonærbarna har vært flittig debattert på misjonærkonferanser, uten at historikerne har fattet interesse for dette tema. I stedet har man fokusert på misjonærenes heroiske innsats i lydighet mot kallet og tiet om misjonærbarnas kår. Misjonærenes rolle som mødre og fedre kan også ha vært så smertefullt at det ble tabubelagt, ifølge forfatterne av *Med hjertet på flere steder* (s. 24). Det blir da viktig å få fram denne forsømte side av misjonshistorien. Kan misjonærrollen fortsatt bli den samme etter det vi nå vet om barnas oppvekst borte fra mor og far? Må vi justere vår oppfatning av hvordan man kan drive misjon i framtiden?

Mange spørsmål og tema vil bli berørt i oppgaven. Mitt kildemateriale er hentet både fra bøker, artikler, avisinnlegg og internett, så vel som egen erfaring og samtaler med misjonærer. Sentralt i kildematerialet er selve misjonærbarnrapporten, samt den offisielle uttalelsen¹⁴ som NMS og NLM kom med i forbindelse med at rapporten ble tilgjengelig. Ved siden av Bibelen er de bøker jeg har benyttet meg av både av misjonshistorisk og misjonsteologisk art. Rent

¹¹ Fredrik Moss-Iversen, *Barnegraver på Madagaskar* (1995) I forordet til boken fortelles det at av de 154 personer som døde i tjeneste for NMS på Madagaskar i tidsrommet 1867-1994 finnes 81 barnegraver i alderen 0-18 år.

¹² I tillegg kommer atskillelsen fra egne søsken og fra storfamilien i Norge, især barnas besteforeldre, tanter, onkler og øskenbarn.

¹³ Tomas Sundnes Drønen og Kristin Fjelde Tjelle, "Misjonærbarn i norsk misjonshistorie – en innledning," i *Med hjertet på flere steder*, 24

¹⁴ "Oppvekst og skolegang i utlandet," en uttalelse fra Det Norske Misjonsselskap og Norsk Luthersk Misjonssamband

metodisk gjør jeg meg bruk av både normativt og empirisk materiale som jeg reflekterer og drøfter ut fra. Metodisk sett har jeg sett det formålstjenlig å tillempe Swinton & Mowat sin tilnærming.¹⁵ Det vil si at jeg først beskriver situasjonen historisk (misjonærrollen i misjonsorganisasjonene), før jeg henter inn kontekstuelle perspektiver på misjonærrollen i dag. Videre foretar jeg en bibelsk basert teologisk refleksjon av misjonærrollen, før jeg tar et blikk på selve misjonærbarnundersøkelsen. Til slutt besvarer jeg spørsmålet om hvorvidt denne kan eller bør føre til en endret forståelse av misjonærrollen i vår tid.

Jeg vil derfor dele oppgaven inn i fire deler, der jeg først ser på misjonærrollen i NMS og NLM slik den har vært forstått og praktisert fram til vår tid.¹⁶ For å kunne komme frem til hvorvidt misjonærrollen fordrer en *endring* må jeg altså vite hva den eventuelt skal forandres *fra*. Derfor vil jeg bruke tilstrekkelig plass for å få fram misjonærrollens mangfoldighet og utvikling i lys av sin historiske kontekst og funksjon. Andre del av oppgaven vil dreie seg om misjonærrollen i møte med den kultur og kontekst han befinner seg i. NMS og NLM har hatt de fleste misjonsfelt i Afrika og har slik sett mye til felles. Den afrikanske kulturelle kontekst vil av den grunn få mest plass i oppgaven. Det er da også den afrikanske kontekst jeg selv kjenner best, ettersom jeg selv er misjonærbarn fra Etiopia og har hatt egne barn på internatskole i Nairobi mens vi var misjonærer plassert i Tanzania. Derfor har jeg dvelt ved dette tema mest ut fra egen erfaring. I tredje del går jeg mer inn i en teologisk refleksjon av hva misjon er, og hva som er misjonens bibelske begrunnelse. Jeg vil også her kort tematisere forholdet mellom misjon og kontekstualisering, og se om Bibelen forespeiler oss en viss misjonsmetode. Kirkens/misjonens/misjonærenes kall og tjeneste vil også bli drøftet nærmere her. I siste del vil jeg først se på de debatter som førte til at misjonærbarnrapporten ble gjennomført. Det skal danne bakteppe for selve rapporten. Deretter vil jeg se på hva rapporten dokumenterer når det gjelder misjonærbarnas oppvekst og skolegang. På det grunnlag vil jeg så drøfte om misjonærrollen fordrer en endring i framtiden.

¹⁵ Swinton, J & H. Mowat, (2006) *Practical Theology and Qualitative Research*, London: SCM Press, 3-27, 73-98.

¹⁶ Ettersom NMS og NLM er oppdragsgivere til selve IRIS's dokumentasjonsrapport, vil jeg stort sett holde meg til den situasjon og historie som knytter seg til disse misjonsorganisasjoner. For øvrig er vel misjonærrollen stort sett den samme uavhengig av hvilken misjonsorganisasjon en har reist ut for.

Del I

1. Misjonærrollen i misjonsorganisasjonene

1.1 Oppstarten i NMS - framvekst av internatskoler

Forståelsen og behandlingen av misjonærtjenesten i denne oppgaven er knyttet til hele den tid misjonsorganisasjonene NMS og NLM har eksistert. Den har selvsagt forandret seg i pakt med samfunnsutviklingen. I det følgende skal rollen beskrives slik den har vært fram til dokumentasjonen over misjonærbarns oppvekst og skolegang lå på bordet. Det er derfor naturlig å se på oppstarten og veksten av disse to organisasjonene, samt internatskolene som ble startet i takt med at antall misjonærer økte på misjonsfeltene.

Det Norske Misjonsselskap ble stiftet 8. august 1842 i Stavanger.¹⁷ Delegationene representerte brødremenigheten (hernhuterne), haugianerne og presteskapet. Organisasjonen hadde altså sine røtter og forankring fra vekkelsen gjennom Brødremenigheten, fra det bevisste lekfolk i Haugianismen og fra Den norske kirke.¹⁸ Den første misjonær var Hans Palludan Smith Schreuder som kom til Zulukongedømmet i Sør-Afrika året etter, mens de første misjonærfamilier kom til landet i 1854. Etter hvert meldte behovet seg for å ivareta barnas skolegang, og i 1877 ble en norsk skole for misjonærbarn opprettet.¹⁹

I 1866 ble Madagaskar opptatt som misjonsmark og arbeidet kom i gang der året etter.²⁰ Siden har misjonærer blitt sendt til en rekke land i hele verden: Kina (1902) og Hong Kong (1949),²¹ Kamerun (1925), Japan (1951), Etiopia (1970), Brasil (1975), Thailand (1976), Mali (1986), Frankrike (1983), Midt-Østen (1990), Estland (2003), Laos (2004) og England (2006).²² NMS har både drevet egne internatskoler (Sør-Afrika, Madagaskar (1928-2008) og

¹⁷ Tjelle, "Misjonærbarn i NMS, ca 1840-1940," 31 Se også *Norsk Misjonsleksikon*, bind 1, 530f., eller Torstein Jørgensen, *I tro og tjeneste* (1992) Bind I, 15-29

¹⁸ Grunnlagsdokument om misjon, pkt. 9 om Kirke og organisasjon – Det Norske Misjonsselskap og Den Norske Kirke

¹⁹ Tjelle, "Misjonærbarn i NMS, ca 1840-1940", 39

²⁰ *Norsk Misjonsleksikon*, 596 i Bind 1

²¹ Da Kina ble stengt for misjon i 1949 startet man opp arbeid i Hong Kong som da var britisk koloni

²² Opplysninger fra NMS' hjemmeside 22.06.10, med link til NMS i verden.

Kamerun (1952-), samt hatt et samarbeid om internatskoledrift med NLM/Den Evangelisk Lutherske Frikirke (Japan 1950-2005) og Etiopia (1969-).²³

Schreuder var utdannet teolog da han meldte seg til tjeneste, men for flere andre som ønsket å reise ut som misjonærer startet man høsten 1843 undervisning for å forberede dem til misjonærtjenesten. Dette førte til etableringen av Misjonsskolen (senere Misjonshøgskolen) i Stavanger.²⁴ I alle år har NMS kunnet utdanne sine misjonærer der.²⁵

Det er ikke få misjonærer som er sendt ut for NMS i løpet av sin 168 årige historie. Antall misjonærer har gått noe ned i senere år. Pr juni 2010 befinner 85 misjonærer/ettåringer seg på misjonsfeltene.²⁶

1.2 Oppstarten i NLM – framvekst av internatskoler

Organisasjonen ble grunnlagt i 1891 med tanke på å sende misjonærer til Kina.²⁷ Derfor var det opprinnelige navnet Kinamisjonsforbundet. Da kommunistene overtok makten i Kina i 1949 måtte misjonen ut av landet. Følgelig ble navnet senere forandret til Norsk Luthersk Misjonssamband. De første misjonærer ankom Kina i 1892. I snaue 60 år var Kina eneste misjonsmark. Den kommunistiske overtakelsen av Kina førte til at misjonsarbeidet ble spredt til en rekke nye land.²⁸ Foruten arbeid i Hong Kong (1949) ble det startet opp misjonsarbeid i Etiopia (1948), Japan og Taiwan (1949). Senere har NLM utvidet sitt misjonsengasjement til nye områder som Tanganyika (1951), Indonesia (1975), Kenya (1977), Peru (1977), Bolivia (1978), Elfenbenkysten (1984), Mongolia (1994) og Mali (2005).²⁹

Også NLM opprettet egne internatskoler for misjonærbarna. Det gjelder land som Kina,

²³ S. 390 i *Med hjertet på flere steder*. Årstallene viser når de enkelte skoler er lagt ned

²⁴ *Norsk Misjonsleksikon*, 76f. i Bind 3

²⁵ Misjonshøgskolen er i dag et av landets teologiske fakulteter.

²⁶ Ektepar teller 2 utsendinger i denne statistikken. Tallene er hentet fra NMS' hjemmeside 22.06.10, med link til Misjonærer og ettåringer

²⁷ Erik Kjebeek, s. 61-72 i "Spredte tiltak for Kinamisjonen," i *Verden for Kristus*

²⁸ Kjebeek, "Dører lukkes og åpnes," 282-294 og "Nye misjonsfelt forberedes", 397-402

²⁹ Opplysningene om Mongolia og Mali er hentet fra NLM.no (20.08.2010) med link til Utland.

Etiopia, Japan, Taiwan, Kenya, Bolivia og Mali. Tanzaniamisjonærene sendte sine barn til den norske skole i Nairobi i Kenya, mens Perumisjonærene hadde sine barn på skolen i Cochabamba i Bolivia. Ellers har en latt barna gå på lokale skoler med komplementerende undervisning av misjonærene selv eller av ambulerende lærere.

I land hvor både NMS og NLM har et misjonsengasjement har en benyttet samme skole, for eksempel i Japan.³⁰ På Taiwan ble en skole opprettet i samarbeid med NLM, NMS, Misjonsalliansen og Frikirken i 1975. Den ble nedlagt i 1993. Også i Hong Kong har det vært et samarbeid om norsk skole (1982-1994) mellom NLM og NMS. I dag driver NLM skolen under navnet "Norwegian International School," med NLM som eiere fra 2003.³¹

NLM har i dag vokst seg til å bli den største misjonsorganisasjon i Norge. Pr 22.06.10 er 145 aktive misjonærer utsendinger på de forskjellige misjonsland.³² Både NMS og NLM har altså opplevd en utrolig vekst, både i antall misjonærer og i antall misjonsmarker, selv om antallet utsendte misjonærer i dag er lavere enn det var, f.eks. i 1970- og 1980-årene. Misjonærene har i mange land vært spredt over store geografiske områder (spesielt Afrika og Sør-Amerika), med lange avstander mellom misjonsstasjonene. En valgte å gå inn i områder som var mer eller mindre unådd med evangeliet. Derfor startet en opp arbeid i deler av landet som gjerne var mindre utbygd og med dårlig infrastruktur. Følgelig var det lite utbygd skole- og helsevesen.

Ettersom misjonærflokken vokste og barna kom i skolealder, valgte man å løse behovet for barnas utdanning ved å bygge internatskoler. Det var den løsningen man på dette tidspunkt så og mente var best for skolebarna. Alternativet ville vært å gi dem hjemmeundervisning, evt. å sende dem fra seg til Norge. Internatskolene har gjerne blitt plassert i landets hovedstad sammen med hovedadministrasjonen for det enkelte felt. Kommunikasjonen både til feltet og til Norge har vært lettest å få til herfra. Skolene ble etter hvert knyttet opp mot skoledirektøren i Oslo. Misjonen sendte ut egne misjonærer som skulle være lærere og bestyrere ved de norske skolene på misjonsfeltene.

³⁰ Tjelle, "Den norske skole i Japan," 179f.

³¹ Nlm.no/Utland/Kinaregionen 22.06.2010

³² Ibid, 22.06.2010

Miljøet på internatskolene har variert alt etter hvor mange misjonærfamilier det har vært på misjonsfeltene. Det finnes ingen offisiell statistikk som viser hvor mange barn som bodde på skolene til enhver tid.³³ Etiopia har nok hatt flest misjonærer, ettersom både NMS og NLM har sendt mange misjonærer dit. Det har sin grunn i at det etiopiske folk i stor grad har åpnet seg for evangeliet, og misjonsorganisasjonene har naturligvis respondert på kallet fra Etiopia ved å sende flere misjonærer dit. Ettersom NLM allerede hadde internatskole for sine misjonærbarn da NMS startet opp, var det naturlig for NMS å sende sine misjonærbarn til samme skole.³⁴

Det samme er tilfelle i Japan. Der har imidlertid enda flere misjonsorganisasjoner samarbeidet. Som nevnt er enkelte skoler i dag lagt ned, for eksempel i Japan, Hong Kong og Madagaskar. Noen av internatskolene har tatt imot barn fra misjonsfelt i flere land, for eksempel den norske skole i Nairobi i Kenya har hatt misjonærbarn også fra Tanzania.

NMS opprettet i sin tid (1889-1952) også et internat for norske misjonærbarn i Norge (*Solbakken* - Stavanger). Her kom de første misjonærbarna fra Madagaskar til å bo.³⁵ Til sammen bodde 177 barn her i kortere eller lengre perioder, de fleste (90%) fra Madagaskar. Her skulle de gå på skole og få kulturell og religiøs dannelse mens foreldre reiste ut til ny arbeidsperiode. Barna ble også plassert i Norge for å skåne dem for den helsemessige belastning det var å vokse opp i usunt tropisk klima. Dessuten ønsket man å skjerme barna for hedensk påvirkning i misjonslandet. For flere av barna (Johannes Borgenvik med flere) skulle det gå mange år uten at de fikk se sine foreldre igjen. 2. Verdenskrig var en av grunnene til det. De fleste barna var atskilt fra sine foreldre fra åtte til tolv år. Opprettelsen av Solbakken var i samsvar med britiske og kontinentale misjonsorganisasjoners praksis. Også i familier i imperiets tjeneste i en eller annen koloni ble barna skilt fra foreldrene på grunn av skolegang i hjemlandet. Barne- og ungdomstiden uten foreldresamvær gjorde at de knapt kjente sine

³³ Det er mulig å utvikle slike statistikker basert på NMS' og NLM's årsstatistikker for de respektive misjonsfelt, men dette arbeidet er enda ikke gjort.

³⁴ *Med hjertet på flere steder*, 390

³⁵ *Ibid*, 71

foreldre igjen etter atskillelsen.³⁶ Vi kan bare ane hva dette har gjort med både barna og deres foreldre. Internattilværelsen gjorde at foreldrene ble fratatt rollen som foreldre og overlatt til andre omsorgspersoner. De gjorde en god innsats, men foreldrerollen kunne de ikke fylle ut eller erstatte.

2. 0 Misjonærrollen og misjonsfolket

2.1 Glansbilde av misjonæren

a. Misjonærrollen knyttes ikke bare til selve organisasjonen, men til misjonsfolket som er grunnpillaren. Misjonsvennene har ofte hatt en glansfull oppfatning av misjonæren.

I manges øyne er han den store helten som har gitt alt i tjenesten, enten han er forkynneren som taler Guds ord til mennesker som aldri har hørt det før, læreren som underviser ut fra bibelen, byggmesteren som bygger skoler og klinikker, eller bilmekanikeren som må overhale bilen før han letter ut på en lang reise på dårlige veier. Han er altnuligmann, for han står ofte alene uten å ha noen å rådføre seg med og må finne ut av problemene selv.

Denne misjonærrollen svarer best til forholdene slik de var for en eller to generasjoner tilbake, og da mest med henblikk på afrikanske forhold. Bilde av misjonæren har nok endret seg en god del, ikke fordi han ikke kan være altnuligmann, men fordi den globaliserte verden har gjort mange ting enklere, for eksempel er kommunikasjonen en helt annen i dag, og infrastruktur er mye mer utbygd i de områder det drives misjon. Dessuten har lokalsamfunnet mye av den spisskompetanse som misjonæren tidligere var i besittelse av.

b. I kontrast til glansbildet viser det seg at misjonærene likevel ikke er overmennesker, de er kun vanlige mennesker med sin styrke og sin svakhet. Og disse har en tendens til å slå ut både på godt og ondt. Utfordringen vil alltid være å leve sammen i fred og forsoning med kollegaer og nasjonale medarbeidere til enhver tid.³⁷

³⁶ Andre typer fravær fra en av foreldrene hendte også ved at misjonæren reiste ut til ny periode uten familien på grunn av politisk uro i landet. Asbjørn Aavik (NLM) reiste for eksempel til sin andre periode i Kina i 1938. Andre verdenskrig gjorde at han ikke kom tilbake før 1946, altså 8 år senere. (Wikipedia, 20.08.2010)

³⁷ Da jeg selv vokste opp som misjonærbarn i Etiopia, opplevde jeg hele misjonærflokken som en eneste stor familie, der alle var tanter og onkler. I ettertid vet jeg at ikke alt var så harmonisk, men til tross for stridigheter og uenigheter misjonærer imellom, sitter jeg igjen med det inntrykk at samholdet tross alt var godt.

2.2 Misjonæren – misjonsfolkets forlengede arm

”Misjon er de brennende hjerters sak.”³⁸ Dette er sagt som en beskrivelse av misjonsvennene men omfatter også misjonærene. Uten deres offervilje og bønn for misjonen hadde ingen misjonær kunnet reise ut.³⁹

Den vanligste måten å informere misjonsvennene på går kanskje mest gjennom misjonsbladene *Utsyn* (NLM) og *Misjonstidende* (NMS). I misjonsforeninger har en ofte lest artikler og reportasjer fra misjonsmarken, for så å be for misjonærene og deres arbeid, samt gi en gave til misjonen. Mange av misjonsvennene har jevnlig skrevet til misjonærer de hadde et nært forhold til, og slik fått mange brev tilbake med glimt fra arbeidet.

Både NMS og NLM har vokst seg store. Kan organisasjonene ha blitt så store at man har mistet oversikten – og dermed kontakten – med arbeidet på feltene? Det var lettere den gang man kunne forholde seg til noen få misjonsfelt. Da kjente man misjonærene. Nå skal det mye til at man kjenner mange eller alle utsendingene. Det kan virke demotiverende i seg selv. Samtidig øker budsjettene fordi arbeidet utvides, nye reiser ut, og prisutvikling og svingende valutakurser øker utgiftene. Hvor lenge makter misjonsfolket å henge med? Både NMS og NLM har i senere år slitt med store budsjettunderskudd. Begge organisasjoner har måttet slanke seg og arbeidet hardt for å komme i budsjettbalanse. Det har igjen ført til oppsigelser. Kan misjonæren fortsatt regne med misjonsfolkets giverglede eller blir han i neste omgang bedt om ikke å reise ut fordi der ikke er økonomi til å lønne ham?

Misjonærrollen er altså nær knyttet til misjonæren selv, til misjonsfolket og misjonsorganisasjonen. Misjonæren har reist ut med kallsbrev fra sin misjonsorganisasjon i forvissning om misjonsvennenes støtte og forbønn. Det har neppe vært lønnen som har motivert misjonæren til å melde seg til tjeneste. Misjonæren har stort sett vært fornøyd og kunnet leve godt av sitt

³⁸ Sagt på en misjonskonferanse på Fjellhaug Misjonsskole i et foredrag av den tyske teologen Peter Beyerhaus i 1974.

³⁹ Det er f.eks. gripende å se hvordan enkelte misjonsvenner har bilder av misjonærene, for eksempel festet på kjøleskapsdøra eller andre plasser som en påminnelse om å be for dem som nå er ute på misjonsfeltet. De skriver brev til misjonærene, og de får brev tilbake om alt som skjer. Og på bedehuset får de høre misjonsforkynnelse og hvor viktig det er ikke å svikte kallet. Når misjonæren beretter om noe gledelig, da gleder misjonsvennene seg med. Og forteller de om problemer og skuffelser, da blir dette også misjonsfolkets byrde. Når misjonæren skal fortelle fra misjonsmarka på bedehuset, svikter ikke misjonsvennene heller.

underhold.⁴⁰ Kallet har altså vært en drivende kraft i misjonærens liv. Det vil jeg se nærmere på nedenfor.

3.0 Misjonærrollen – forankring i kallet.

Misjonærrollen har alltid vært en uløselig del av kallet. Det var slik det startet. Da Kinamisjonsforbundet ble stiftet gikk allerede flere med misjonærkall til Kina.⁴¹ Det gikk flere store vekkelser over landet.⁴² Kinas nød og krav ble sterkt understreket. Forkynneren Franson stod i vekkelser i Norge i 1883-84. Han bidro til sterk misjonsvekkelse ved å understreke at tiden for Jesu gjenkomst var nær. Mange unge ble grepet av hans misjonsforkynnelse, motivert av at Jesus snart skulle komme igjen.⁴³

Også da NMS ble stiftet gikk flere med et misjonærkall. Hans Palludan Smith Schreuder var en av dem. Han ønsket å bli ”et tjenende redskap ved Guds Riges Udbredelse blandt Hedningerne.”⁴⁴ Her var misjonsinteressen vakt gjennom brødremenigheten og impulser fra Hernhut. For begge organisasjoner var kallet knyttet til forkynnelse og vekkelse, dessuten fikk man høre om hedningenes nød ute i den store verden.

Selve kallstanken har sitt utspring i Jesu befaling om misjon, slik vi finner det i NTs misjonsbefalinger (Matt. 28,18-20 parr.). Kallet forstås som en oppgave/tjeneste Jesu påla sine disipler, og senere kirken, om å gå ut i hele verden og gjøre alle folkeslag til sine disipler gjennom dåp og opplæring. Kallet har noe grensesprengende over seg. Det innbefatter vilje til oppbrudd og etterfølgelse for å gjøre Jesus kjent for nye folkeslag og i nye kulturer.

⁴⁰ Det har vært en holdning overfor misjonærer som ikke disponerer eget hus i Norge, at de har fått bo i leiligheter som misjonen kunne skaffe dem mens de er på hjemmeopphold. De har til tider vært meget sparsommelig utstyrt. Holdningen har heldigvis forandret seg i løpet av de siste 20-30 år.

⁴¹ Henrik Seyffarth, Ludvig Johnsen, Petrea Næss, Johannes Brandtzæg hadde misjonærkall, ifølge Erik Kjobekk, *Verden for Kristus*, 63

⁴² Thormod Rettedals forkynnervirksomhet utløste store vekkelser i tiden før Kinamisjonsforbundet ble stiftet. Lars Skrefsrud (Santalmisjonen) besøkte Norge ved flere anledninger og skapte sterk misjonsinteresse og vekkelse. Blant dem som fikk misjonskallet under hans talerstol var Johannes Brandtzæg, en av Kinamisjonsforbundets første misjonærer

⁴³ Ibid, 61

⁴⁴ Ibid, 31

Paulus forklarte sitt kall som en gjeld han hadde overfor grekere og barbarer, lærde og ulærde. (Rom 1,14) Nettopp derfor ønsket han å forkynne evangeliet i Roma. Kallet skulle realiseres gjennom forkynnelsen av Kristus. Derfor var Paulus hele sitt liv på farten, gjennom vandringer til fots og reiser til sjøs, idet han forkynnte Kristus og grunnla nye menigheter hvor han kom. Hans berømte utsagn om sitt nattlige syn av en makedonier som kalte på ham og sa: ”Kom over til Makedonia og hjelp oss” (Apg 16,9) er blitt brukt for alt det er verdt for å vekke misjonsansvar og vilje til å svare på dette kallet gjennom misjonærtjeneste og offer. Kallet fra Makedonia er blitt forstått som et kall som kan komme fra hvor som helst i verden.

3.1 Misjonærrollen - i spenningen mellom det ytre og det indre kall

Både NLM og NMS er lutherske misjonsorganisasjoner. Det vil si at deres teologiske grunnsyn bygger på Luther. Begge kaller og sender misjonærer til tjeneste i utlandet. Kallstanken - både det ytre og indre kall – finner vi igjen på flere områder også hos Luther. Det kan da være av interesse å sammenligne misjonsorganisasjonenes forståelse og utøvelse av kallet med hvordan/i hvilke sammenhenger kallet ble synliggjort i kirken under reformasjonen, og hvem som hadde fullmakt til å kalle til tjeneste.

Luthers tanker om kallet kom for det første til uttrykk gjennom striden med den katolske kirke i synet på kirkens tjenere. Denne konflikten var igjen en følge av at Luther hadde avvist den katolske kirkes lære om messen og messeofferet, det vil si at presten gjennom messeofferet på nytt bærer fram Kristi offer for Gud. Nattverden er ikke en offergave en bringer Gud for levende og døde, men en Guds gave vi tar i mot.⁴⁵ Ut fra dette avviser også Luther den katolske kirkes lære om presten som *offerprest*. Han tar da utgangspunkt i læren om det alminnelige prestedømme (1 Pet 2,9). Alle kristne er prester for Gud, alle har fått prestelige rettigheter og oppgaver som består i å be for andre, bære frem offer og å lære andre. Som et kongelig presteskap skal de kristne forkynne hans storverk som kalte dem fra mørket til sitt underfulle lys. Men selv om alle er prester, finnes likevel en menighetsmessig orden der skikkede menn skal kalles til tjenesten med ordet og sakramentene, ifølge Luther.⁴⁶ Den katolske kirke mente at *den* skulle utnevne alle prester (offerprester). Luther gikk imot dette syn ved å hevde at den kristne forsamling – menigheten – hadde like mye fullmakt til å kalle

⁴⁵ Carl Fredrik Wisløff, *Martin Luthers teologi* (Oslo: Lunde forlag, 1984), 171-180

⁴⁶ Ibid, 181

sine prester til tjeneste. Sitt syn utdyper han i skriftet *At en kristen forsamling eller menighet har rett og makt til å bedømme enhver lære og til å kalle, innsette og avsette lærere. Redegjørelse og begrunnelse ut fra Skriften*. (1523)⁴⁷ For Luther er kjennetegnet på den kristne kirke uttrykt i CA VII:⁴⁸ ”Kirken er forsamlingen av alle troende der evangeliet forkynnes rent og sakramentene forvaltes rett i overensstemmelse med evangeliet.” Om kirkeordningen heter det:⁴⁹ ”I kirken bør ingen lære offentlig eller forvalte sakramentene uten at han er rettelig kalt.”

Hvem er så rettelig kalt? Det er den som har Guds kall og menighetens kall. Menigheten er sauene som kjenner og følger etter stemmen til den gode gjeteren som leder dem (Joh 10,3-5), slik kan de kristne i forsamlingen/menigheten bedømme sine ledere og kalle og innsette dem. For i den kristne menighet er alle lært av Gud (Joh 6,45). Luther bruker altså det alminnelige prestedømmet både til å vise at messeofferprestens embete er ubibelsk, og til å understreke at ansvaret for å forkynne Guds ord ligger på hele den troende og bekjennende menighet. Menigheten velger (kaller) selv den mann som skal utføre denne tjeneste på alles vegne. Alt menighetsmessig oppdrag eller tjeneste med Guds ord hviler på menigheten selv og dens enkelte medlemmer.⁵⁰ Videre sier Luther at den kristne har fått den fullmakt han trenger i dåpen (1 Pet 2,9 og Åpb 5,10). Jeg siterer videre fra *Martin Luthers teologi*, s. 186: ”Det eneste som gjenstår for den som skal ha kirkens embete med ord og sakrament, det er et *kall*.” ”Det vanlige er at menigheten kaller.”

I et annet skrift⁵¹ skriver Luther ”at det som foregår når biskopen innvier, ikke er noe annet enn det han likesom i stedet for hele forsamlingen tar en av flokken der alle har den samme myndighet, og pålegger ham å utøve denne myndighet på vegne av de andre.” Ordningmessig er det kanskje biskopen som kaller og innvier til en tjeneste, men han gjør det på vegne av den kristne menighet.

⁴⁷ Inge Lønning og Tarald Rasmussen, *Martin Luther. Verker i utvalg III*, 205-212

⁴⁸ Confessio Augustana, dvs. Den Augsburgske Bekjennelse (1530)

⁴⁹ CA XIV

⁵⁰ Wisløff, *Martin Luthers teologi*, 183

⁵¹ Ibid, *Til den kristelige adel av tysk nasjon* (1520), 185

Her kommer en nyanse frem mellom det ytre og indre kall. Den som lar seg kalle og innsette til tjenesten, har da et ytre kall fra menigheten. Når Luther i skriftet *At en kristen forsamling eller menighet har rett og makt til å bedømme enhver lære og til å kalle, innsette og avsette lærere. Redegjørelse og begrunnelse ut fra Skriften* utdyper sitt syn, skrev han egentlig til en menighet i byen Leisnig i Sachsen som ikke fikk lov å ha egne evangeliske prester, fordi et cistercienser-kloster i nærheten hadde det avgjørende ord i tilsettingsspørsmål.⁵² Hvem skulle menigheten da få til sin prest? Luther mente at om noen i menigheten selv hadde et kall fra Gud, kunne han innsettes til tjeneste. Dette kallet må betegnes som det indre kall. Det ytre kall kommer fra menigheten, mens det indre kall kommer fra Gud selv. Luther kommer også inn på andre sider ved kallet, for eksempel foreldrekallet, men det kommer jeg inn på senere i oppgaven.

Også i misjonsorganisasjonene tales det om et indre og ytre kall. Det indre kall beskrives som et ønske, en følelse eller uro en bærer på etter at Den Hellige Ånd har skapt trangen i en til å dele evangeliet, og at en tror Gud vil bruke en til å forkynne evangeliet for unådde folkeslag. Dette kallet ønsker en å få realisert gjennom den misjonsorganisasjon en føler seg hjemme i. Kallet får sin første bekreftelse når en for eksempel får studieplass ved en av organisasjonenes utdanningssted (Misjonshøgskolen i NMS og Fjellhaug Misjonshøgskole i NLM). Neste bekreftelse kommer ved at en blir antatt som misjonær, enten en har gått på en av misjonshøgskolene eller har annen utdanning. Kallet blir ytterligere stadfestet gjennom misjonærinnavelse og misjonsfolkets støtte og forbønn. Sist blir kallet til tjeneste konkretisert ved at en blir plassert på et misjonsfelt og tildelt et spesielt ansvarsområde. Misjonsorganisasjonen står da som arbeidsgiver og legger forholdene til rette (økonomisk, praktisk) slik at misjonærtjenesten kan gjennomføres.

I tråd med Luthers tanke om det ytre og indre kall gjennom menigheten, blir også dagens forståelse av kallet knyttet til menigheten. Menigheten defineres kanskje noe ulikt i de forskjellige organisasjonene. For NLM's vedkommende er menigheten ofte knyttet til bedehusforsamlingen eller misjonsvennene fra et større geografisk område (krets/region) uten tilknytning til statskirkens menigheter. NLM uttrykker både sin tilhørighet og distanse fra

⁵² Ibid, 181

statskirken ved å si at man ønsker å stå i kirken, men ikke være under kirken.⁵³ Når det gjelder NMS, har man der en sterkere tilknytning til statskirkemenigheter, og det er vanlig at teologer ordineres og andre misjonærer vigsles til tjeneste i Den norske kirke, selv om de skal gjøre misjonærtjeneste i NMS. Begge organisasjoner kaller og ansetter selv sine misjonærer. Det indre kall oppstår gjerne hos den enkelte gjennom personlig andaktsliv – bibellesning og bønn – og i menighetslivet/forsamlingene i de respektive organisasjoner, mens det ytre kall formelt utøves gjennom misjonens ledelse (NLM's hovedstyre/ NMS's landsstyre).

Det kan oppstå flere spenningsmomenter mellom det indre og det ytre kall.⁵⁴ Det er nok rett og nødvendig at misjonsorganisasjonene undersøker om kandidater som melder seg til tjeneste bør antas som misjonær. Helsemessige grunner kan tilsi at en ikke bør reise ut. Den psykiske helsetilstand er kanskje minst like viktig å kjenne til før eventuell utreise som den fysiske. Tøffe forhold på misjonsfeltet har ikke gjort det lettere for den som sliter fra før. Andre har fått så stort kultursjokk i møte med ny kultur at de hadde problemer med å tilpasse seg forholdene. Kanskje de ikke burde vært der i det hele tatt?

I vår tid går enhver misjonsorganisasjon i tett dialog med dem som ønsker å reise ut som misjonærer, både foreldre og barn. Avgjørende er at hele familien skal vite hva de går til, ikke bare de voksne. Derfor har for eksempel Normisjonen utarbeidet et dokument⁵⁵ som viser at/hvordan en også vil forberede barna før utreise, samt følge dem opp når familien vender tilbake.

⁵³ Kjebekk, *Verden for Kristus*, 347, der han kommer inn på Misjonssambandets kirkesyn.

De siste årene har debatten gått på hvorvidt en er bedre tjent med å registrere seg som eget kirkesamfunn enn å være formelt tilknyttet statskirken, ettersom en ser en læremessig utgliding/liberalisering i kirken, for eksempel i synet på homofili.

⁵⁴ Ibid, 67, Lars Skrefsrud som hadde hatt fengselsopphold bak seg, ble naturligvis ikke vist tillit da han meldte seg for Det norske misjonsselskap. En kunne da ikke sende ut noen med det rullebladet! Da Misjonsskolen i Stavanger tok opp nytt kull i 1887, fikk sju av dem avslag. En av dem var Ola Næstegård. Begrunnelsen for avslaget var visstnok for høy alder og for dårlig helse. Næstegård sammen med de tre andre, Henrik Seyffarth, Johan Albert Skordal og Sivart Gjerde ble likevel alle misjonærer i Kina for Kinamisjonsforbundet. Men denne spenningen kan ha sammenheng med at NMS var kjent med at disse fire ønsket å dra til Kina, noe en var imot.

⁵⁵ Misjonærbarn i Normisjon. Man har detaljerte rutiner på hva som bør følges opp når barnefamilier ansettes og sendes ut til tjeneste i rundskrivet "Rutiner ved ansettelse og oppfølging av barnefamilier"

Tidligere har hovedfokus gått på selvet misjonærkallet, mens en nå ser at mer fokus ligger på hvordan familien samlet sett vil kunne fungere den tid de er ute i tjeneste. Dette har sammenheng med debatten omkring misjonærbarna i senere år. Misjonærbarnundersøkelsen i 2009 dokumenterer til fulle hvor sårbare barna er.

3.2 Kall og visjon

Både NLM og NMS har sine visjoner for hva de vil som misjon, henholdsvis ”Verden for Kristus” og ”Videre med det viktigste.”⁵⁶ Jeg siterer fra instruks for NMS’s misjonærer fra 1980:⁵⁷

Basis og formål

§ 1 NMS’ formål er å virke til Guds rikes utbredelse blant folkeslagene...

§ 2 Den overordnede målsetting i misjonsarbeidet er å drive evangeliserende og menighetsbyggende arbeid. Dette skjer ved Ordets forkynnelse og sakramentenes forvaltning. I det menighetsbyggende arbeid har også den sosiale, diakonale og pedagogiske tjeneste en sentral plass...

Det har også vært et hovedmål å fremme samarbeidskirkenes evner til å være misjonerende og ekspanderende i seg selv. Visjonene gir uttrykk for hva kallet innebærer, nemlig å bruke tid og krefter for at den skal bli en virkelighet. Kallet innebærer som tidligere nevnt, oppbrudd fra eget lokalmiljø og venner, for å reise til nye geografiske områder, slå seg ned der og bli kjent med nytt språk og ny kultur. Hele verden er en misjonsmark. Det innebærer at mennesker både i inn- og utland må vinnes for Kristus. Derfor driver begge misjonsorganisasjoner et omfattende arbeid i Norge i form av forkynnervirksomhet, leirarbeid og skole, for bare å nevne noe. I tillegg til at en vil nå ut med evangeliet i Norge, vil en gjennom såkalt hjemmearbeid også kunne rekruttere mennesker til tjeneste i utlandet.

3.3 Kall og åpne dører

Har man hatt en idyllisk oppfatning av misjonæren, må det samme sies om den oppfatning man har hatt om hedningene som står og venter på at noen kan berge dem med evangeliet. Dette bilde er nok skapt gjennom misjonsforkynnelsen, samt optimistiske rapporter fra misjonsmarken om hedninger som vender om og blir døpt, for eksempel gjennom misjonsbladene. Hensikten har vært å oppmuntre til videre innsats, samt å vise at arbeidet

⁵⁶ I anledning NMS’s 150 årsjubileum ble det utgitt et festskriv med tittelen ”Videre med det viktigste.” På NMS-logoen står imidlertid ”Komme ditt rike.”

⁵⁷ Misjonærinstruks blir i dag ivarettatt bl.a. gjennom håndbok for misjonærer, samarbeidsavtaler mellom NMS og kirken, og gjennom tariffavtaler for ansatte i utlandet

nytter og bærer frukt. Appellen har gjerne gått ut på at her må vi satse, her er gjerninger Gud har lagt til rette. Vi kan bare gå inn i dem. (Ef 2,10) Tittelen på misjonær Asbjørn Aaviks bok *De venter* gir nettopp uttrykk for hedningene som venter på evangeliet.

Er det så enkelt? Da Paulus fikk sitt syn om mannen fra Makedonia som ba om hjelp, skjønte han at dette var et kall fra Gud om å dra dit med evangeliet. Men noe av det første som skjedde var at han ble kastet i fengsel beskyldt for å lage bråk der i byen, og for å påføre de romerske borgere nye skikker de ikke kunne godta. (Apg 16,16-24) Den åpnede dør, eller makedonierene som ventet på evangeliet, betød ikke en problemfri misjonærvirksomhet. Tvert om medførte den i første omgang et kortvarig fengselsopphold og motstand fra mennesker som kom med beskyldninger mot Paulus og hans følge. Men nettopp dette er også Aaviks anliggende i *De venter*.⁵⁸

At Gud har åpnet en dør inn til nye områder, betyr ikke nødvendigvis at land og folk er klare til å omvende seg straks en kommer. Men det kan være uttrykk for at myndighetene har gitt de nødvendige papirer på arbeidstillatelse i landet, og slik sett ønsker misjonen velkommen. Det kan også bety at misjonen har besøkt et aktuelt område og etablert en positiv kontakt med de lokale myndigheter som ønsker en velkommen. Eller en har fått henvendelser fra annet hold, for eksempel gjennom den nasjonale kirke, som ber om hjelp til å gå inn i nye områder.⁵⁹ At en får kall til å gå inn i et bestemt område kan altså ha sin grunn i politiske forhold og mer eller mindre tilfældigheter. Men i ettertid kan en tolke det slik at det var en dør som Herren selv hadde åpnet.

Kallet kan oppstå på forskjellige måter. Men oftest blir kallet levende når det forankres i selve Guds ord. Kallets styrke ligger i hva Guds ord selv legger vekt på. Kallets utgangspunkt ligger

⁵⁸ Boka skildrer på en realistisk og sterk måte hvordan hedningen lever i sitt mørke, uten å vite, og uten å vente på noen som skal komme og berge dem. På en sterk måte får forfatteren fram hvordan denne nøden i seg selv maner oss til å gjøre noe for dette folket. At hedningen venter er egentlig ikke sant. Men Gud kaller noen til å gå med evangeliet. Kanskje er det Gud som venter på dem som er villige til å bryte opp fra sitt hjemland for å bringe budskapet om Jesus Kristus?

⁵⁹ At NLM startet arbeid i Etiopia, har først og fremst sin grunn i at Kina ble stengt for misjon. I Tanzania gikk man inn i et område som svensk misjon hadde tidligere. Grunnen var at svenskene ikke maktet å drive sitt arbeid på to geografiske områder som lå milevidt fra hverandre. NLM gikk inn i det nordlige feltet, mens svenskene valgte å satse på deres felt i sør. Og da NLM startet opp i Mali, hadde det sin årsak i krig og utrygge forhold i Elfenbenkysten.

i at Gud vil at alle mennesker skal bli frelst. (1 Tim 2,4) Kallet ligger i Jesu befaling om å gå ut like til jordens ender. Kallet er at folket *ikke* venter på evangeliet, men at Gud vil nå dem.

3.4 Kallets pris

a. Kallet har alltid kostet. Det har kostet i form av utholdenhet når resultatene uteble år etter år. Det gikk for eksempel 16 år før den første zulu ble døpt på NMS's misjonsmark i Sør-Afrika.⁶⁰ Men begeistringen lot heller ikke vente på seg da denne gledelige meldingen kom. Landstad formulerte sin glede slik:

Oppløft ditt syn, du kristen sjel, det dugger over dal og fjell, det våres alle vegne!

Gud har sin milde hånd opplukt, den gode sæd har båret frukt i fjerne verdens egne.⁶¹

Kallet krever tålmodighet og utholdenhet, ikke minst blant muslimske folkeslag. Det kan gå lang tid mellom hver gang man ser en muslim omvender seg til den kristne tro. Og det med fare for egen sikkerhet.⁶²

b. Kallet har også kostet i form av liv og helse. Mange misjonærer har mistet livet på grunn av sykdom og mangel på medisiner gjennom årenes løp.⁶³ Det er også rystende å lese om hva det for eksempel kostet svenske misjonærer på 1800-tallet å ta seg inn i Etiopia for å nå Gallafolket med evangeliet. Flere av misjonærene nådde aldri fram, for de ble etter kort tid syke og døde. Noen ble endatil brutalt myrdet. I tillegg fikk misjonærene ikke oppholdstillatelse i landet og måtte returnere. Selv på grunn av disse nedslående resultatene gav misjonsfolket ikke opp. Stadig nye meldte seg til tjeneste.⁶⁴ Ser vi dette i et langtidsperspektiv har evangeliet virkelig slått rot i dette landet. Både NMS og NLM står i et

⁶⁰ Olav Guttorm Myklebust, "Linjer i norsk misjonshistorie," i *Misjon i 2000 år*, 473

⁶¹ NoS 511

⁶² Å forlate den muslimske tro fører oftest til utestengelse fra familie og samfunn. Man blir straffet økonomisk, og i verste fall med død. Om kallet koster for den som vil vinne muslimer for Kristus, så er prisen desto høyere for den omvendte muslim som vil bekjenne den kristne tro.

⁶³ Fredrik Moss-Iversen gir i boka *Misjonærgraver* en oversikt over hva misjonærer og deres barn døde av på Madagaskar i tidsrommet 1867-1994

⁶⁴ Fride Hylander m.fl., i *Bak sletter og fjell*, 41f.

rikt arbeid i dag gjennom Mekane Yesus kirken, kanskje den hurtigst voksende lutherske kirke på det afrikanske kontinent.

c. På det personlige plan har kallet kostet i form av nødvendig oppbrudd og avskjed med familie i hjemlandet. Det er ikke alltid like lett å holde kontakten, og savnet kan være stort, særlig når foreldres helse skranter, sykdom melder seg eller ved dødsfall. Før i tiden innebar avskjeden at sannsynligheten var stor for at en ikke ville se hverandre igjen. Tidene har forandret seg, og mulighetene til å dra hjem på kort varsel er mye enklere. Kommunikasjonen hjemover er blitt lettere, men oppholdet på misjonsfeltet kan likevel ikke erstatte det fysiske samvær med nærmeste familie i Norge. Som misjonær må en altså stadig ta avskjed med sine kjære. Det samme gjelder misjonærbarna. De må også ved utreise ta farvel med besteforeldre, tanter og onkler, søskenbarn. De skal også forlate venner, klassekamerater, noe som kan være ille nok, alt etter hvor nært en er knyttet til dem. Og de må finne seg nye venner, enten det har vært på skoleinternatet eller om de bor hjemme hos sine foreldre. Når de omsider møter igjen slekt og venner etter noen år, strever de med å gjenopprette den gode kontakten de hadde før. De har bare glidd fra hverandre.

Men misjonærfamilien har blitt ytterligere oppsplittet. Skolegang for barna har som vi har sett ført til at de ble plassert på internat for å gå på (norsk) skole, mens foreldrene virket på helt andre kanter av landet. Det er ikke vanskelig å leve seg inn i hva denne livssituasjonen har kostet, både for barna selv og foreldrene.⁶⁵ Hvor ofte foreldrene har kommet på besøk, eller

⁶⁵ Problemet med skoletilbud for barna som vokste opp, meldte seg tidlig. Ikke lenge etter NMS startet opp sitt arbeid i Sør-Afrika, dukket spørsmålet opp. Misjonen var nok ikke forberedt på at barna som etter hvert vokste opp, ville trenge utdanning. Holdningen de første år var heller lunken. Ifølge Hans P.S.Schreuder var barn på misjonsfeltet mer til skade enn til gagn for misjonsarbeidet. (s. 31 i Kristin Fjelde Tjelle's artikkel "Misjonærbarn – foreldrenes eller misjonens ansvar? Misjonærbarn i NMS, ca 1840-1940" i *Med hjertet på flere steder*. Og hvem hadde "oppdrager"-ansvaret for misjonærenes barn? Misjonen? Foreldrene? Den første misjonærfamilie Oftebro fikk fire barn. De valgte å sende hjem barna (guttene) til Norge, der de skulle bo hos slektninger. Men det var ikke opplagt for misjonen at de skulle ta på seg noe økonomisk ansvar for dem i Norge. Men da spørsmålet om hva de skulle gjøre for datterens utdanning reiste seg, ble spørsmålet om en egen NMS-drevet utdanningsinstitusjon for misjonærbarn tatt opp (1868). I 1877 stod skolen klar. Madagaskarmisjonærene og misjonsledelsen gjorde i sin tid vedtak om å opprette barnehjem (Solbakken) for misjonærbarn i Stavanger (1889). Man ville av helsemessige årsaker og et subtropisk klima la barna vokse opp i Norge, samt hindre "uheldig" kontakt med indisk befolkning og lokalt miljø. Skolen ble nedlagt i 1952.

hvor ofte barna har kunnet reise hjem, har variert med avstanden, samt hvilke muligheter en hadde for å reise med kollektiv transport.⁶⁶

Infrastrukturen har i Afrika og Sør-Amerika vært langt dårlige i forhold til de land i Østen der en har drevet misjonsarbeid. De geografiske avstandene har i tillegg vært større, og reise til og fra skolen har kostet mer. Når en da ikke kunne være sammen som familie annet enn ved ferie, sier det seg selv hvor vanskelig dette har vært.

Belastningen har kanskje vært størst for de minste som alt fra første klasse har måttet bo på misjonens skole borte fra sine foreldre. Men om de minste har hatt det tøft uten mor og far hos seg, har det nok vært minst like tøft å ta farvel etter som en er blitt eldre. For da begynner en å forstå tidsbegrepet, en skjønner hvor lenge en må være borte fra foreldrene, og hvor langt unna de egentlig er. For enkelte misjonærbarn har atskillelsen fra foreldrene bare blitt verre ettersom årene har gått. Men savnet etter mor og far på den ene siden, og savnet etter egne barn på den andre siden har nok vært gjensidig for begge parter.

Misjonens ledelse og misjonærene selv har drøftet fram og tilbake for å finne den beste løsningen på dette problemet. Tema har blitt debattert på misjonærkonferanser og i hoved- og landsstyre hjemme i Norge en rekke ganger. Så har man gjort sine vedtak og vært lojale mot det i mange år. Men ble barna hørt eller tatt med på råd? Tausheten om dette i kildene tyder på at deres stemme ikke har vært hørt, i alle fall i misjonens beslutningsorganer.

Likevel er det vel rett å si at de fleste barna har klart seg bra. De har blitt en del av en større sosial sammenheng og fått leke med norske jevnaldrende lekekamerater i større grad enn ved å bo hjemme. De har fått venner for livet. Men ikke alle har hatt det godt. Noen har blitt utsatt for overgrep nettopp fra de som skulle være omsorgspersonene. Eller de har delt rom med noen de ikke passet sammen med. De er blitt mobbet eller oversett på forskjellig vis, uten at personalet har sett det eller vært klar over det. Andre igjen har stort sett bare gode minner fra denne tiden. De har hatt en god oppvekst og synes debatten omkring misjonærbarna har tatt

⁶⁶ Under min oppvekst i Etiopia på femti- og sekstitallet kom vi barna ikke hjem oftere enn til jul, påske og sommerferien.

litt av, for de kjenner seg ikke igjen i beskrivelsen av hvor fælt de hadde det.⁶⁷ Andre har ikke reflektert noe særlig over sin oppvekst borte fra foreldrene før misjonærbarndebatten kom. Men da har minner - både gode og vonde - kommet tilbake, og en del brikker har falt på plass.

Da misjonærbarnundersøkelsen kom, svarte mange av misjonærbarna på spørsmålene omkring sin oppvekst, og med stor interesse har de lest og kjent seg igjen i resultatene av spørreundersøkelsen, blant annet undertegnede. Slik sett har undersøkelsen kunne bekrefte og dokumentere forhold fra oppveksten som en har båret på, men ikke helt kunnet forklare.

3.5 Kall og rekruttering

a. Likevel, når så mange har meldt seg til tjeneste som misjonærer, kan det skyldes flere forhold. For det første er kallet til tjeneste knyttet opp mot erfaringen av evangeliet i eget liv. Slik profeten Jesaja mottok kallet fra Gud, ved at han først opplevde seg som en fortapt synder, for deretter å få sine urene lepper rensket (Jes 6,1-7), har mange opplevd kallet til misjonærtjeneste. De fikk se seg frelst fordi Jesus både har sonet deres og hele verdens synder. (1 Joh 2,2) Dernest har selve misjonsforkynnelsen rekruttert mange unge til innsats for Guds rike. Og denne forkynnelsen har igjen ofte hatt nær tilknytning til vekkelser.⁶⁸ For det tredje har nok kallet til misjon sammenheng med den historiske kontekst en lever i. I nyere tid er misjonen uløselig forbundet med europeernes oppdagelsesreiser, imperialisme og oversjøiske koloniseringsframstøt.⁶⁹ Slik sett kan kallet ha et snev av eventyrlyst og opplevelsestrang for noen, ikke minst i tilknytning til ny kunnskap om folk og land etter kolonitiden.

Johan Borgenvik skriver om tre hovedmotiv for selve misjonærtjenesten.⁷⁰ Først nevner han lydighetsmotivet. Paulus var lydig mot kallet. Det lå tungt på ham (1 Kor 9,16) Fordi han kjente frykten for Herren prøvde han å overbevise mennesker om den kristne tro (2 Kor 5,11).

⁶⁷ Jeg kommer nærmere inn på misjonærbarns reaksjoner om sitt opphold på internatene i forbindelse med debatten som førte til selve misjonærbarnundersøkelsen.

⁶⁸ NLM ønsker spesielt å fremstå som en lekmannsorganisasjon tuftet på vekkelserforkynnelse. En vil gjennom forkynnelse av lov og evangelium vekke den enkelte lytter opp fra syndens grep i eget liv til et liv i nådens frihet, samt vekke opp til innsats i Guds rikes arbeid i Norge og på misjonesfeltene.

⁶⁹ Lisbeth Mikaelsson, "Fortellinger om kallet", *Med hjertet på flere steder*, 282

⁷⁰ Johan Borgenvik, *Det bibelske grunnlag for misjonærkallet*, 19

Dernest nevnes kjærlighetsmotivet. ”Kristi kjærlighet tvinger meg”, skrev Paulus (2 Kor 5,14). Så nevnes lystmotivet, med henvisning til 1 Tim 3,1: ”Om noen vil ha et tilsynsembete, så er det en verdifull gjerning han ønsker seg.” Altså er selve lysten til en slik tjeneste et klart motiv. Men når det er sagt, er en ikke dermed kvalifisert for tjenesten. Vers 2-7 viser hvor strenge krav som ble stilt. En måtte gjennom en grundig evaluering for å kunne bli tilsynsmann. Det holder heller ikke i dag å si at en har lyst eller et kall til å bli misjonær. En bør ha både god psykisk og fysisk helse, ifølge Borgenvik.

b. Flere misjonærbarn har som voksne selv reist ut som misjonærer. Kan det skyldes en lyst til å oppleve mer av det en fikk med seg i oppveksten? Eller var utreisetrangen et utslag av virkelighetsflukt fra hjemlandet Norge, et land som en aldri hadde slått rot i? Som flerkulturelle barn – de såkalte ”Third Culture Kids” (TCK) – ønsket de seg kanskje tilbake til de omgivelser som opplevdes som trygge og velkjente under oppveksten (til tross for internatskoletiden!), så hvorfor ikke like godt virke i samme kultur som voksen misjonær? Det kan være flere forklaringer på hvorfor de har dradd ut, men bare systematiske undersøkelser kan gi oss svar som viser de vesentligste årsakene.

Misjonærrollen er som nevnt, knyttet til kallet. Men er det noe i veien for at Gud kaller til misjonærtjeneste og knytter det til den oppveksten en har hatt? Mange misjonærbarn forteller om en god oppvekst og stiller seg undrende til den massive kritikk som er fremkommet i media, og som førte til selve misjonærbarnundersøkelsen. Det er da ingen regel at kallet kun kan forankres i Guds ord og til forkynnelsen. TCK-misjonæren vil i stor grad dra nytte av sitt kjennskap til språk og kultur, og vil kunne gli rett inn i arbeidet, uten å koste misjonen noe særlig av utgifter i form av språkskole.⁷¹

c. Når misjonærfamilien reiser ut for misjonen, er de sammen om kallet. Men det er som regel mannen som går inn i en arbeidsoppgave på misjonsfeltet. Kona har også sin utdannelse, men det har ikke vært praksis (i NLM) at også hun lønnes for å gå inn i et arbeid. Mange misjonærkoner (med sykepleieutdannelse) har likevel gjort bruk av sin profesjon ved å gjøre

⁷¹ NLM har hatt flere slike TCK-ere som sine utsendinger. Likevel har misjonen plassert dem under helt andre kulturelle forhold enn dem de vokste opp i. Enkelte er til og med sendt til nye kontinenter. Det kan være flere årsaker til det. Enten har behovet for misjonærer vært større i andre land enn der de ønsket seg tilbake, eller man har sett at det kunne være sunt nettopp *ikke* å plassere misjonæren der foreldrene virket. Hadde man spesielle erfaringer med dem som gjør at man ikke ville risikere noe lignende når sønnen overtok?

en frivillig innsats der forholdene har ligget til rette for det. Ettersom de er sammen om kallet, deler de også lønna, eller de får begge et underhold.⁷²

d. Misjonen har, som vi har sett innledningsvis, hatt behov for flere misjonærtyper. En del misjonærer er slett ikke forkynnere eller lærere og har ingen teologisk utdannelse, men har reist ut for å bygge sykehus/skoler, nettopp for å frigjøre andre som kan gå inn i mer direkte evangeliserende virksomhet. Misjonæren har ofte spisskompetanse både innenfor teologi, medisin og undervisning. En holistisk tilnærming til folket har åpnet mange nye dører for evangeliet. Det blir selvsagt lagt merke til at misjonærene, og i senere tid, den lokale kirke, stiller opp for å hjelpe når for eksempel tørke har ført til sult.⁷³ En kan ikke forvente at folk lytter til evangeliet dersom de dør av sult.

3.6 Misjonærrollen – en sårbar og spesiell identitet

Misjonærrollen er sterkt knyttet til kirken/misjonsorganisasjonen og til misjonsfolket. Der ble kallet til tjeneste vakt. Det har da også vært et krav fra misjonsorganisasjonene at den som ville bli misjonær måtte ha et kall.⁷⁴ Også misjonsbøker som er skrevet, skildrer kallet inngående. Selve boktittelen har gjerne ordet ”kall” med i en eller annen form.⁷⁵ Man har forkynt kallet på en konkret og utfordrende måte, og mange har meldt seg til tjeneste.

Men den sterke bindingen mellom kall og misjon har ført til en slags identitetskrise hos flere

⁷² Dette har i mange år skapt problemer for misjonærhustruen, ettersom hun ikke har hatt mulighet til å samle pensjonspoeng så lenge hun befant seg på misjonsmarken. Derfor har mange kommet på etterskudd i forhold til oppsamlede pensjonspoeng når de omsider har gått inn i et yrkesaktivt liv i Norge. I dag er det endret på disse forholdene.

⁷³ Haydom misjonshospital på NLM's misjonsfelt i Tanzania har opplevd flere tørkeperioder de siste tiår, men en storstilt matutdeling til de verst stilte har hjulpet dem til å overleve. Slik innsats skaper godvilje blant lokalbefolkningen, ikke minst fra myndighetenes side. Jesus selv er det beste forbilde. Han både forkynte evangeliet om Guds rike, samtidig som han hjalp mennesker i nød.

⁷⁴ Johannes Borgenvik skrev i en drøftelse av misjonærkallet i 1974 at ”misjonsselskapene krever faktisk at folk skal ha et kall for å reise ut... Og mange mener at det er av fundamental betydning for misjonærtjenesten.” Knut Alsvåg, ”Misjonærkall og foreldrekall – fruktbar spenning eller uløselig konflikt?” i *Med hjertet på flere steder*, 298

⁷⁵ *Kallet først* (Asbjørn Kvalbein, 1976), *Tatt av kallet* (Einar Eng, 1978), *Kallets kamp i Bale* (Tobias Salmelid, 1990), *Kallet fra Indonesia* (Ola Tulluan, 1990), *Med kall i kuleregn* (Einar Eng, 1993) med flere. Alle forfattere er tidligere misjonærer i NLM.

misjonærer. Med identitet menes her den ”jeg”-bevissthet man finner i tilknytning til misjonærstillingen.⁷⁶ Og kallet har man forstått som en spesiell tjeneste man gjør ut fra denne ”jeg”-bevissthet, både overfor Gud og misjonsfolket. Det er denne virksomhet man da har bygget sin identitet på. Dersom tjenesten eller stillingen opphører, gjør det noe med den ”jeg”-bevissthet man har hatt som misjonær, i tillegg skaper det krise i forhold til kallet som har vært motiv og drivkraft i misjonærtjenesten. Dette ser vi for eksempel kan gjøre seg gjeldende dersom en misjonær etter mange års tjeneste i misjonen må slutte, enten fordi han på grunn av sin familiesituasjon ikke kan reise ut til ny periode og/eller fordi misjonen ikke har råd til å ha ham på lønningslista lenger. Hvem er han da når han ikke har stillingen lenger? Har han sviktet kallet? Dette har fått flere misjonærer til å tenke igjennom både kallets innhold og egen identitet. Hva består kallet i? Hvem er det de tjener, misjonsorganisasjonen, misjonsfolket eller vår Herre? Og hva er deres identitet? Den har jo vært knyttet til det de har gjort som misjonærer. Finnes det noe annet eller bedre å bygge sin identitet og sitt kall på? Det er her Magnus Malm i *Veivisere* peker på at både kall og identitet må bygge på hvem vi er i Kristus, og ikke på noe vi *gjør*.⁷⁷ (Jeg kommer tilbake til Malms kallsforståelse senere i oppgaven)

Kalls- og identitetskrise har kanskje vært størst i NLM ettersom man i mange år utdannet sine misjonærer på Fjellhaug Misjonsskole uten at det ga formell kompetanse i det norske samfunn.⁷⁸ Da var det ikke alltid lett etter endt misjonærtjeneste å få jobb på det åpne arbeidsmarkedet.⁷⁹ Flere misjonærer har derfor måttet ta tilleggsutdanning.

Å ha tittelen ”misjonær” i Norge blir noen ganger møtt med nysgjerrighet og skepsis, ikke blant misjonsfolket, men i samfunnet for øvrig. Man stiller gjerne spørsmål om hvordan det er å leve i ”bushen” og røper ofte liten kunnskap om hvordan misjonæren arbeider og lever. Samtidig er en litt skeptisk og ser på misjonæren som en spesiell person, kanskje en man bør holde litt avstand til. Kanskje man blir utsatt for å bli misjonert her hjemme også? Erfaringene

⁷⁶ Definisjon hentet fra www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?alfabet=n&jenset=j&OPP=identitet

⁷⁷ Magnus Malm, i *Veivisere*, 23-30

⁷⁸ I dag utdannes NLM's misjonærer til mastergrad, noe som gjør det enklere å søke jobb utenfor organisasjonen.

⁷⁹ Denne prosessen har vært vond for en del misjonærer i mangel av gode rutiner ved oppsigelse. Det er utarbeidet gode rutiner i dag.

vil nok variere noe, men for mange hjemmeværende misjonærer har det vært viktig å vise overfor lokalsamfunnet at de er helt normale mennesker.

4 Misjonærrollen – fra pioner til medarbeider i den nasjonale kirke

Med framveksten av nasjonale kirker har også misjonærrollen forandret seg. Misjonærene som før var pionerer har nå overlatt ansvar til en ny selvstendig kirke. Det har alltid vært et mål. Dermed er misjonærer frigjort til eventuelt å gå inn i nye oppgaver, gjerne i samarbeid med den nasjonale kirke. Rollene er byttet om. Misjonærene er blitt medarbeidere som kalles av den nasjonale kirke til spesifikke oppgaver.

Det har foregått en nasjonaliseringsprosess. Denne tenkningen stemmer godt med Paulus' strategi da han på sine misjonsreiser satte unge evangelister til å være hyrder i de menigheter som vokste fram (1 Tim 1,3, Tit 1,5). Men denne prosessen har ikke alltid gått like smertefritt. Nasjonaliseringen av de lokale kirker fant ofte sted kort tid etter selve frigjøringen fra tidligere kolonimakter.⁸⁰ Det er derfor forståelig at noe av den antiholdning som de innfødte hadde overfor de hvite koloniherrer er blitt overført til misjonærene.

Rollen er nå den at misjonærene er misjonsorganisasjonens utsendinger, og samtidig prester/medarbeidere i den nasjonale kirke på misjonsfeltet. Misjonærene har likevel eget styre og misjonærkonferanse der de nasjonale ledere ikke har noen innflytelse. Men samtidig kan ikke misjonærene foreta seg noe uten at den nasjonale kirke er med på det.

Misjonærrollen er derfor en dobbeltrolle, der en er lønnet og utsendt for sin misjonsorganisasjon, men samtidig plassert og tildelt oppgaver i tråd med kirkens ønsker på feltet.⁸¹

Oppsummering

I det foregående har jeg konsentrert meg om hvordan misjonærrollen er blitt forstått og

⁸⁰ I Tanzania har man for eksempel merket hvor lett de nasjonale kristne knyttet misjonærrollen opp mot de hvites kolonistyre. Da misjonsarbeidet ble overlatt til de nasjonale medarbeidere, fikk disse nå fikk en ny rolle: å være ledere i egen nasjonal kirke. Dette kom bare to år etter landets frigjøring, og det var altfor lett for misjonærene å glemme at nå var de faktisk ikke de som bestemte lenger. Og for lederne i kirken var det viktig å markere hvem som nå tok de avgjørende bestemmelser.

⁸¹ Ifølge Manilla Manifesto (1989) arbeider bare 7% av misjonærene blant unådde folkegrupper, mens resten driver arbeid i allerede evangeliserte områder.

praktisert i NMS og NLM fram til i dag. Jeg har beskrevet misjonærrollen ut fra en rekke synspunkt:

1. Misjonærrollen er nært knyttet til den misjonsorganisasjon en har reist ut for, det være seg NMS eller NLM. Begge organisasjoner har vokst seg store, og de har samarbeidet om felles internatskoler i land de begge har arbeidet.
2. Misjonærrollen er nært knyttet til misjonsfolket. Misjonærene er misjonsfolkets forlengede arm. Deres kall om å nå ut til hedningene blir realisert gjennom misjonsfolkets forbønn og offervilje. Derfor har misjonsfolket alltid sett opp til sine utsendinger for deres mot og innsats. Ettersom arbeidet har vokst har antall misjonærer økt så mye at det har blitt en utfordring å holde oversikt, for ikke å snakke om å bære de økonomiske belastninger. Vi aner et spenningsforhold mellom misjonsfolkets giverevne og misjonærenes trygghet om fortsatt å kunne stå på misjonens lønningsliste.
3. Misjonærrollen er uløselig knyttet til kallet. Det indre kall kommer til uttrykk ved at den enkelte tror at Gud vil han skal gjøre tjeneste som misjonær. Det ytre kall er å forstå som en bekreftelse fra misjonsorganisasjonen om at vedkommende er antatt som misjonær. Det indre kall er personlig, det ytre kall er knyttet til forsamlingen/menigheten (uttrykt gjennom misjonsorganisasjonens ledelse). Dette er i tråd med Luthers kallsforståelse. Det er imidlertid viktig at misjonens ledelse går i tett dialog med dem som ønsker å reise ut, for å forberede dem for en tjeneste som er ganske så annerledes enn i Norge. Tjenesten er sett i lys av den visjon hver av organisasjonene har valgt. Misjonæren virkeliggjør denne visjonen. Kallet er en slags pådriver som fører han/henne til mennesker som aldri har hørt evangeliet.
4. Men kallet har hatt sin pris. Det krevde mange års tålmodige innsats før den første dåp fant sted på NMS's første misjonsfelt. Å drive misjon i muslimske land vil også være tidkrevende. Kallet har krevd både liv og helse, spesielt i den tid en både manglet medisiner og kjennskap til de mange tropiske sjukdommer en ble rammet av.

Ikke minst har kallet kostet i form av oppsplittede familier, ettersom foreldrene sendte

sine barn langt av sted på internatskoler. En så ingen andre alternativ. Likevel har ikke få misjonærbarn senere reist ut for å tjenestegjøre som misjonærer, til tross for – eller kanskje til, og med på grunn av – sin spesielle oppvekst og skolegang.

Misjonærfamilien er sammen om kallet, selv om det normalt er mannen som formelt har gått inn i et definert arbeid. Dette er forskjellig fra en familie i Norge, der begge ektefeller går i lønnet arbeid og mottar hver sin lønn.

5. Misjonærrollen er ikke bare knyttet til forkynneren, men også legen og læreren, alt etter hvilke behov man møter. Det er i samsvar med hvordan Jesus selv virket. Han helbredet syke, samtidig som han forkynnte Guds rike. Mennesket har både en åndelig og legemlig dimensjon, og misjonæren må forholde seg til hele mennesket.

6. Misjonærrollen har i mange år vært knyttet til pioneren. Den rollen har forandret seg med årene. Mens han før var den naturlige leder og strateg ute på feltene, er han ikke det nå lenger. En selvstendig nasjonal kirke har selv overtatt ansvaret. Rollene er dermed byttet om. Men misjonærene er fremdeles utsendinger for sin misjonsorganisasjon og rapporterer jevnlig hjemover om arbeidet de får stå i. De er både misjonens utsendinger og kirkens medarbeidere.

Del II

Kontekstuell analyse av misjonærrollen i en ny kultur

I del I har jeg gitt en fyldig beskrivelse av misjonærrollen i NMS og NLM slik den er blitt forstått og praktisert fram til vår tid. Jeg har mest konsentrert meg om misjonærrollen i forhold til kall og misjonsorganisasjon, og jeg har vist at misjonærrollen innbefatter forskjellige yrker, alt etter hvilke typer oppgaver han går inn i. I det følgende vil jeg belyse misjonærrollen i møte med den kontekst og kultur han befinner seg i som misjonær. Uansett hvor han kommer som ny misjonær, blir utfordringen å kunne tilpasse seg den nye sammenhengen, lære å forstå og å bli forstått. Mange koder skal knekkes. Han må finne ut av nytt språk og nye skikker, kunne kommunisere og vinne tillit hos folket. Jeg har altså valgt å fokusere på det afrikanske kontinent, og min kontekstuelle analyse av misjonærrollen er for det meste hentet fra egen erfaring.

Forberedelser før utreise

Før utreise har misjonæren dannet seg et bilde av det land og folk der han skal slå seg ned. Han har fått mye informasjon fra sin misjonsorganisasjon, gjennom egne studier, misjonslitteratur og internett. Ikke minst har han dannet seg et bilde gjennom møte med andre misjonærer.

Ganske mange ting skal forberedes før utreise. Det skal pakkes og planlegges hva en vil sende ut til misjonsfeltet og hva som må stå igjen i Norge, alt avhengig av hvilket land og lokalt sted en skal til. Ofte får en tips gjennom organisasjonen eller misjonærer om hva som er klokt å gjøre. Videre må en vaske ut av hus/leilighet som kanskje skal leies ut. Vaksiner må tas. Det må ordnes med alle mulige formaliteter, for eksempel arbeidstillatelse, noe organisasjonen selv tar seg av. Og så må en ta avskjed med familie og venner.

Ved utreise er en full av forventninger om alt som venter. I møte med ny kultur kommer så de første reaksjoner eller det første kultursjokk. De første romantiske og spennende tankene en hadde i begynnelsen kan fort forandres og skape en følelse av frykt og fremmedhet som virker truende.⁸² Kulturforskjellen oppleves forskjellige fra person til person. Den nye kultur og livssituasjonen er uvant, ofte totalt forskjellig fra hjemlandet. Paul G. Hieberts beskrivelse er treffende:⁸³

Culture shock is the disorientation we experience when all the cultural maps and guidelines we learned as children no longer work...The severity depends upon the extent of the differences between the cultures, the personality of the individual, and the methods used to cope with the new situations.

Alle må altså gjennom en eller annen form for nyorientering, en prosess som oppleves svært forskjellig, alt etter hva slags person en er og hvordan en takler den nye situasjonen. Jo mer informert en er på forhånd, jo bedre er forutsetningene for å takle omveltningen. Med tanke på arbeidsoppgavene som venter, blir konas arbeidssted selve heimen, mens mannen går inn i en tjeneste som prest eller et annet arbeid i den samarbeidende kirke.

⁸² Paul G. Hiebert, "Cultural Differences and the New Missionary," i *Anthropological Insights for Missionaries*, 61

⁸³ Ibid, 66

Språk

At en ikke makter å kommunisere med noen, skaper en følelse av hjelpeløshet og frustrasjon. Til gjengjeld motiverer det til å lære seg språket. Har en et såkalt språkkøre, er forutsetningene best til å beherske det nye språket, men for alle gjelder det å praktisere og lære av sine feil. Da risikerer en å bli misforstått og ledd av, men det får en bare tåle. Det er en dårligere løsning å vente med å praktisere/snakke til en tror en kan alt. Dessuten viser lokalbefolkningen en utrolig evne og godvilje til å forstå det den nye misjonæren prøver å si. Andre klarer ikke å lære seg språket godt nok, og velger en enklere løsning, nemlig å bruke engelsk eller fransk (alt etter hvilket ”kolonispråk” landet - i Afrika - har arvet etter kolonitiden). Denne fristelsen er nærliggende dersom en får sin arbeidsplass i byer der mange snakker engelsk/fransk og kan kommunisere med misjonæren. Men de vil neppe oppnå samme kontakt med lokalbefolkningen så lenge de ikke snakker deres morsmål. Og på landsbygda møter en mange eldre mennesker som ikke har lært seg engelsk eller fransk.

Alt etter språkets vanskelighetsgrad går det forholdsvis lang tid av første periode på misjonsmarken før en behersker språket. Det er ikke nok å kunne grammatikken, en må også lære seg de innfødtes tankegang når en kommuniserer med dem. Ikke bare må språkkoden knekkes, men også de innfødtes oppførsel og handlinger, for disse ting henger ofte sammen.⁸⁴ Første periode (3-4 år) går som regel med til å lære seg språk og kultur, og en er lite effektiv denne tiden i forhold til dem som har vært der lenge og kjenner kulturen fra innsiden. For enkelte misjonærer har det vært frustrerende ikke å kunne gjøre nytte for seg før lang tid er gått. Samtidig er praktisering av det lokale språk kontaktskapende, noe som motiverer til virkelig å kunne beherske språket.

Høflighet og respekt

I møte med den lokale befolkning vil en som misjonær fra Norge og den vestlige kultur etter hvert oppdage at måten en hilser på er avgjørende for å oppnå god kontakt, samtidig som det har med respekt for den andre å gjøre. Om dette blir bagatellisert i Vesten, er det desto viktigere i afrikansk og asiatisk kultur. Detaljer som ikke vi vektlegger i vår kultur kan være avgjørende eller endatil oppleves fornærmende i en annen kultur. Da er det bedre å bruke 5

⁸⁴ Ibid, 69-70

minutter på å hilse og spør hvordan det går med hus og eiendom, hvis det skaper kontakt, enn å hoppe over høflighetsfrasene og vise mangel på respekt. Kroppslig kontakt med håndhilsen eller kyssing kan også inngå i ritualet.

Høflighet og gjestfrihet henger nøye sammen. Blir man invitert inn til noen, da må man beregne god tid (selv om det var noe annet som skulle vært gjort!). Og banker det på hos misjonæren, lukker han selvsagt opp og inviterer gjesten inn, selv om det er ubeleilig!

I afrikansk – og i en viss utstrekning latinamerikansk – kontekst er det slik, at dess eldre man blir, dess mer respekt fortjener man i samfunnet, fordi samfunnene har hierarkisk struktur. Respekt vises også i forhold til utdanning og rang, noe den vestlige kultur har fjernet seg mer fra, fordi den vektlegger likeverd og demokrati. Misjonæren opplever ofte stor respekt, rett og slett fordi han oppfattes som en gjest i landet, eller fordi han har hvit hudfarge. Stort sett blir en som hvit misjonær positivt diskriminert, særlig dersom en kommer fra et land som Norge.⁸⁵ For misjonærene er det også viktig å ha et godt forhold til politiske myndigheter til enhver tid. Det er ikke til å komme forbi at misjonærens identitet blir forbundet med det land han representerer.⁸⁶ Norge har aldri vært kolonimakt, noe som kan være en fordel for norske misjonærer. Om man representerer et land som har vært en politisk belastning i det land man er misjonær, kan spørsmål om hva en står for i politiske spørsmål gjøre det nødvendig å ha en mer kritisk holdning til eget lands styre og stell. En bør være forsiktig med å uttale seg i politisk betente spørsmål.

Som medarbeidere i den lokale kirke er det også viktig å vise respekt for de vedtak som blir gjort i styre og råd, selv om en skulle være uenig. Misjonæren må derfor være seg bevisst at han ikke er øverste leder i kirken, slik tilfelle var før kirken ble selvstendiggjort. Det er viktig å vise i ord og handling at øverste ansvar ligger hos de lokale ledere. Det er deres kirke, og de må få lov å være herrer i eget hus. Misjonæren må ikke opptre som den allvitende som best vet hvordan ting skal gjøres. Den form for etnosentrisk holdning lønner seg ikke.⁸⁷

⁸⁵ Det kan ha sammenheng med at Norge ikke har vært tidligere kolonimakt i Afrika og har heller ikke vært politisk involvert på noe vis. Norge regnes som et fredelig land, noe misjonærene også nyter godt av.

⁸⁶ Hiebert, *Anthropological Insights for Missionaries*, 263

⁸⁷ Ibid, 97

Tidsbegrep

Som misjonær ønsker man å få gjort en innsats, og dermed få mest ut av dagen. Men det er ikke alltid like lett å planlegge dagen i timer og minutter i en afrikansk eller sør-amerikansk kultur (i Østen er kanskje tidsklemma et vanligere fenomen). Oppfatningen av tidsbegrepet er et helt annet i Afrika enn i Norge, noe som ofte har frustrert den 'effektive' misjonæren.⁸⁸

Han må derfor prøve å planlegge dagen noe annerledes enn i sitt hjemland. Det tar mer tid å få gjort selv de enkleste ting. Det er erfaringen mange misjonærer har gjort seg.⁸⁹ Å skaffe seg det man trenger til livets opphold som mat, klær med mer kan ta mye lengre tid enn på et kjøpesenter i Norge. Og om gudstjenesten er satt til kl. 11.00, er det neppe lurt å begynne presis, dersom de fleste kommer en halv time senere! Dessuten varer en gudstjeneste mye lenger enn det vi er vant med fra Norge. Har man en avtale om å møte noen kl. 12.00, betyr ikke det at den andre har glemt avtalen om han ikke dukker opp før to timer senere! Det betyr at i en slik kultur er oppfatningen av tid annerledes, misjonæren kan kanskje finne på noe annet mens han venter?

Dette betyr at misjonæren etter hvert lærer seg å ha mer realistiske målsetninger. Dermed avtar stresset, og han sliter seg ikke ut.⁹⁰ Så er det viktig å være klar over at alt en får gjort/ikke gjort kanskje ikke betyr så mye likevel i forhold til å kunne ta seg god tid til en prat med dem en møter. Det kan synes som bortkastet tid i Norge, men er vel benyttet i Afrika/Asia/Latin-Amerika.

Misjonæren har penger

At misjonæren har penger, er folks oppfatning når misjonæren fra Vesten og Norge kommer. Det forventes nesten at han ansetter hushjelp og vaktmester. Det er prestisjefullt å få jobb hos misjonæren. Ungjenter som blir opplært i matlaging og renhold hos misjonæren blir senere et ettertraktet koneemne. Men for misjonæren er det praktisk og tidsbesparende med ansatte i huset, særlig der man ikke har tilgang på strøm og tekniske hjelpemidler.

⁸⁸ Ibid, 131

⁸⁹ I vår første tid i Tanzania gikk mye tid med til å skaffe nok drivstoff til bil, kjøleskap og komfyr, ettersom man bare fikk forsyninger en eller to ganger i måneden til landsbyen.

⁹⁰ Hiebert, *Anthropological Insights for Missionaries*, 85

De klimatiske forholdene gjør at en fort blir utslått av varme og kroppsarbeid. Da har man råd til å lønne noen av egen lomme, for misjonærens lønn ligger som regel godt over gjennomsnittslønnen til en dagarbeider der man bor.

Også fattige vet at misjonæren har råd til å hjelpe dem. Her står misjonæren overfor et dilemma, for han kan godt gi penger til den ene, men det strekker på langt nær til alle som virkelig har behov for hjelp. Misjonæren er i landet for å avhjelpe både åndelig og legemlig nød, og han føler ofte på maktesløshet i forhold til omfanget av den nød han ser rundt seg.

Levestandard

Hvilken levestandard vil/bør misjonæren velge i forhold til folket rundt seg? Dette avhenger litt av hvor han bor. På landsbygda blir nok forskjellen merkbar. Han har kanskje eget lysaggregat og er selvforsynt med strøm på kveldstid. Han har kjøleskap og fryseskap og kan proviantere og oppbevare mat over lengre tidsrom, noe landsbyfolket ikke har mulighet for. Han oppbevarer medisiner i tilfelle han skulle bli syk. Han lager norsk mat og går kledd som en nordmann. Han disponerer egen bil som enten er misjonens eiendom, eller han har kjøpt den selv. Han har vakthunder som holder uvedkommende på avstand, og et solid gjerde eller en mur beskytter mot inntrengere. Som regel viser man forståelse for at misjonæren vil beskytte seg. Det samme gjør folket.

Levestandarden kan skape avstand, men ses på som en nødvendighet for å kunne overleve i kulturen. Igjen gjelder at han ikke overdriver. Han trenger ikke holde norsk standard. Han lever godt selv med en enklere livsstil. Samtidig er det ikke et poeng å viske helt ut egen identitet i håp om å bli som folket man skal tjene. Alle vet at misjonæren kommer fra en annen kultur og vil av den grunn skille seg ut.

Misjonærens inkarnerte liv

Et godt prinsipp er å etterstreve Paulus' strategi for å nå inn til folket med evangeliet:

Jeg er fri og ingen underlagt, men jeg har gjort meg til alles tjener for å vinne så mange som mulig. For jøder har jeg vært som en jøde, for å vinne jøder. For dem som er under loven, lever jeg som om jeg var under loven, for å vinne dem, enda jeg selv ikke er under loven. For dem som ikke har noen lov, lever jeg som om jeg var uten lov, for å vinne dem, enda jeg ikke er uten lov for Gud, men er bundet av Kristi lov. For de svake er jeg blitt svak, for å vinne de svake. For alle er jeg blitt alt, for i det minste å frelse noen...
(1 Kor 9,19-22)

For Paulus handlet det om å identifisere seg mest mulig med mennesker av annen kultur, for å kunne nå dem med evangeliet. Det samme gjelder for alle misjonærer, uansett sted og kultur. Dette handler ikke først og fremst om klesdrakt og livsstil, men om evne til å møte folket på hjemmebane, i deres tankeverden, i deres tro og religiøse overbevisninger og riter, i deres verdensforståelse, verdier osv. Videre handler det om å vise respekt og ikke møte noen med fordommer og dømmende holdninger, men prøve å forstå og vise empati. Gjennom gjestfrihet, kjærlighet og respekt må en skape gode relasjoner og gjensidig tillit, og det er ikke gjort i en håndvending. Eventuelle misforståelser må man prøve å finne ut av og overvinne, enten det er misjonæren som misforstår kulturen, eller menneskene i den afrikanske eller latinamerikanske kulturen som misforstår misjonæren.

Et inkarnert budskap

Et annet viktig prinsipp når evangeliet skal tolkes og forklares inn i en ny kultur, er ifølge Paul G. Hiebert:⁹¹

We need to understand the people and their thinking to translate the gospel into their thought patterns. We need also to understand the Scriptures within their cultural contexts, so that we can translate them into the local culture without losing their divine message. In this sense both the missionary and the message are 'incarnational.'

Viktige poeng i det kristne budskap kan altså totalt misforstås dersom en ikke kjenner både folkets kulturelle ståsted og Bibelens kulturbakgrunn. Så må budskapet formidles på en slik måte at folket forstår, og da er språket viktig.

Misjonærbarna

Så lenge internatskolene har eksistert har misjonæren levd i en slags pendlertilværelse mellom skolen og misjonsstasjonen. Med lange avstander har da også mye tid gått med bak rattet, ofte på dårlige veier, særlig i regntiden. Men det har også vært en oppstykket tilværelse, der arbeidet må planlegges ut fra om en er tilstede eller i hovedstaden der internatskolen ligger. Tiden en er på besøk på skolen er dessverre ofte hektisk, da diverse innkjøp til misjonsstasjonen eller arbeidet for øvrig må gjøres unna på de få dagene en har til disposisjon. Dessuten må bilen ofte innom verkstedet. Tiden med barna blir ofte knapp.

⁹¹ Hiebert, *Anthropological Insights for Missionaries*, 97

Ferien hjemme på misjonsstasjonen er viktig for hele familien. Man trenger mye tid sammen, og tar gjerne en kjøretur til kysten⁹² hvor man kan bade og kose seg sammen. For foreldrene er det også godt å komme bort fra det daglige arbeid, for det blir ikke alltid så lett å feriere hjemme med barna, når der er så mye annet som skulle vært gjort. Det legges også merke til i lokalbefolkningen hvorvidt misjonæren prioriterer tid med egne barn og familie, eller om arbeidet anses som viktigere. Gjennom oppdragelse og samvær med egne barn forteller en utad hvordan en kristen familie bør være.

Barn i førskolealder får gjerne lekekamerater blant innfødte barn. De lærer fort språket og behersker det minst like godt som foreldrene. Når skolen begynner, blir det lite kontakt med tidligere venner, og språket blir mindre vedlikeholdt. Reiser man til Norge for godt, faller språket helt ut med mindre man er kommet i tenåringsalderen. Da er sjansene større for at man husker språket selv etter mange år. Det er jo i seg selv en ressurs og kan kanskje komme til nytte i yrkeslivet. Ønsker man å reise tilbake som misjonær, vil både språk og kjennskap til landets kultur være en fordel.

På hjemmeopphold etter endt periode

En misjonærperiode varer normalt i 3-4 år. Eventuell kortere eller lengre periode avtales etter behov. I løpet av den første perioden er misjonæren blitt fortrolig med landets folk og kultur, han er blitt akklimatisert og har tilpasset seg rutiner som fungerer i hverdagen. Stor kan derfor overgangen til det norske samfunn oppleves. Han forlot hjemlandet for noen år siden bare for å se at mye har forandret seg hjemme også. Derfor må en nyorientering til, og det kan ta litt tid før han har justert seg til det norske samfunn igjen.⁹³ Ofte kommer en reaksjon mot overflodssamfunnet når en har opplevd så mye nød der en kommer fra. Folk flest er mer opptatt av hjemlige hendelser enn det misjonæren har å fortelle. De fleste har tross alt ingen forutsetninger for å forstå det samfunn og den hverdag misjonæren har opplevd (Et unntak her er ofte misjonsvennene). Slik får man følelsen av å være fremmed i sin egen kultur.

Misjonærbarna opplever det samme, kanskje på en annen måte. For dem oppleves overgangen til det norske samfunn vel så stort og krevende. De har i sin tid i utlandet tilpasset seg

⁹² Dette har vært vanlig praksis for misjonærer i Kenya og Tanzania

⁹³ Ibid, 78

forholdene godt. Hjemme i Norge opplever de i sterkere grad enn foreldrene seg som fremmede og lengter tilbake. Felles opplevelser med andre misjonærbarn gjør at de ofte søker sammen med dem. Deres tilværelse preges ofte av rotløshet og rastløshet. Spør man trekulturelle barn hvor de kommer fra, eller hvor hjemme er, da er det ikke alltid lett for dem å svare konsist. For hjemme er følelsesmessig vel så mye landet de nettopp har reist fra, som det Norge de er kommet tilbake til.⁹⁴ Vennskap med andre fra tiden på internatskolen varer i mange år, så sant de klarer å holde kontakten med hverandre.

Oppsummering:

1. Misjonærtjenesten krever for det første praktiske forberedelser i form av pakking, rengjøring og eventuell utleie av hus. En må også forberede seg på en ny livssituasjon der en vet lite av hva som møter en og hvordan en selv vil takle dette. Derfor er tilgang til informasjon viktig. Tiden preges av forventning før utreise og ofte som et kultursjokk etter ankomst til den nye kulturen.
2. Å beherske språket i den nye kultur åpner for kontakt med lokalbefolkningen. Det burde motivere alle misjonærer til å ta språkstudiet alvorlig. Fristelsen vil alltid være å benytte seg av engelsk eller fransk som er det språket landene gjerne har arvet etter kolonitiden, men da når man ikke inn til mange i den eldre generasjonen.
3. Misjonæren kommer til misjonsmarken med en helt annen kulturbakgrunn. Det er nødvendig å lære den nye kulturen å kjenne ettersom høflighet og respekt ofte inngår som vesentlige faktorer. En må passe seg for holdninger som virker ødeleggende overfor dem en vil nå. Politikk bør en holde seg unna for ikke å ødelegge forholdet til landets myndigheter.
4. I afrikansk kultur er ofte holdningen til tid og effektivitet en annen enn i den vestlige kultur. Igjen gjelder det å tilpasse seg forholdene, da det er ytterst vanskelig å forandre på denne mentaliteten.
5. Misjonæren er som regel velstående i forhold til mange i den kultur han oppholder seg blant. Likevel viser de fleste forståelse for at han er bedre utstyrt og har mer enn de fleste.

⁹⁴ David C. Pollock og Ruyh E. Van Reken, i *Hvor er hjemme?*, 97

Måtehold et stikkord. Det gjelder i pengeforbruk så vel som i levestandard. Overfor nøden en ser er det alltid et dilemma å vite hvorvidt en skal gi (evt. hvor mye en skal gi) til nødlidende.

6. Det paulinske prinsipp i 1 Kor 9,19-22 er alltid verdt å etterstreve i misjonærtjenesten.

Evne til å forstå og møte mennesker i deres kultur og tankeverden, samt vise empati er avgjørende for hvorvidt en kan kommunisere godt uten å bli misforstått. Det samme gjelder det kristne budskap. Det kan misforstås av lokalbefolkningen dersom en ikke kjenner folkets kulturelle ståsted. En må også være klar over bibelens kulturelle bakgrunn i formidlingen av evangeliet. I tillegg må misjonæren være bevisst på at han representerer en tredje kultur.

7. Misjonærbarna har i alle år levd en pendlertilværelse mellom skolen og hjemmet.

Mesteparten av skoleåret lever de atskilt fra sine foreldre. Når de endelig er sammen, blir tiden ofte hektisk, enten det er på selve skolen eller hjemme. I tillegg til å besøke barna har foreldrene mange nødvendige gjøremål som krever tid. Desto viktigere er det at den tiden de er sammen mest mulig blir på barnas premisser.

8. Misjonæren pendler også mellom Norge og misjonsmarken. Om han må omstille seg i møte med en ny kultur på misjonsmarken, opplever han også ved tilbakekomst til hjemlandet at samfunnet har forandret seg, noe som krever ny omstilling. En naturlig følge av dette er at barna blir rotløse og har problemer med å svare på hvor hjemme er.

Del III

Teologisk refleksjon

I denne del av oppgaven vil jeg reflektere mer over den bibelske begrunnelse og drivkraft for misjon. Jeg vil også se om det er en bibelsk begrunnelse for misjonærkallet. Det er det misjonsteologiske perspektiv som skal stå i fokus. Aktuelle tema vil være:

Hvorfor driver vi misjon? Hva bygger vi vårt budskap og vår praksis på? Er misjonærrollen noe vi kan finne igjen i Guds ord? Finner vi noen misjonsmetodisk framgangsmåte i NT? Dette er noen av spørsmålene som er viktig å trenge inn i, spesielt fordi mye kritikk er kommet fram mot misjonen i forbindelse med avdekking av misjonærbarnas oppvekst og levekår på skoleinternatene.

Bibelsk grunnlag for misjon

a. Vårt utgangspunkt må være Bibelen selv. All kristen misjonsvirksomhet må derfor være begrunnet i Guds ord. Forutsetningen er at vi tror hele Bibelen er Guds ord til oss, at den er blitt til ved Guds vilje, inspirert av Gud. (2 Pet 1,21 og 2 Tim 3,16) Ut fra det faktum prøver vi å tolke Bibelen. Derfor har Bibelen autoritet. Og det forplikter.

b. Bibelens menneskesyn har konsekvenser for misjon. Mennesket er skapt i Guds bilde. (Gen 1,27) Det innebærer en unik stilling overfor Gud i forhold til resten av skaperverket. Derfor har det uendelig verdi. (Sal 8,4-7) Misjon innebærer at mennesker skal få høre om den verdi de har i forhold til Gud.

c. Synden kom inn i verden og fikk fatale konsekvenser. (Gen 3) Mennesket som tidligere hadde et godt og uanstrengt forhold til sin Skaper, ble heretter redd og ville skjule og bortforklare sin skyld. Død og lidelse, svette og møyne ble en del av livet og har vært det siden. Syndefallet er en historisk hendelse, og inntil i dag har historien båret preg av dette. Mennesket er blitt fremmed overfor Gud. De gode relasjoner mellom menneskene er også ødelagt. Derfor lever mennesket i ufred, både til Gud og sin neste. (Rom 3,10-18) Misjon er å fortelle om den Gud de ikke kjenner så de på nytt kan stå i gode relasjoner til sin Skaper og sine medmennesker.

Menneskets skjebne også blitt Guds problem. Som den hellige Gud er synd uforenlig med hans vilje og renhet. Men uten Gud vil også mennesket være fortapt. (Joh 3,16-17) Gud elsker det falne mennesket så høyt at han gav sitt liv for det. Slik valgte Gud selv å sone synden istedenfor mennesket. Derved har han forsonet verden med seg selv i Kristus. (2 Kor 5,18-19) Freden med Gud kan igjen opprettes, ved troen på Kristus. (Ef 2,11-18) Troen kommer av det budskap en hører (Rom 10,17). Misjon er å bringe dette budskap utover jord.

Gud er glad i mennesket. Han bryr seg om det og leter etter det, slik bonden leter etter sauene som har kommet på avveier. (Luk 15,4-7) Gud ønsker å ha relasjon til mennesket, et fortrolig samfunn, som David uttrykker det. (Sal 25,14) Han beviste sin kjærlighet da han lot Jesus dø for deres synder. (1 Joh 4,9-10) Større kjærlighet finnes ikke. Denne kjærlighet skal også være drivkraften og kjennetegnet på misjon. Gud satser nå på sin kirke, på alle som tror på ham. Vi

elsker, fordi han elsket oss først. (1 Joh 4,19) Misjon er gjennom ord, handling og liv å bringe Guds kjærlighet ut til alle mennesker.

d. Mennesket får altså del i Guds frelse ved tro. Hva da med de mennesker som ikke har hørt, som ikke kjenner til den kristne tro? Jesus sa om seg selv at han er veien, sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten gjennom ham. (Joh 14,6) Det må bety at ingen andre veier eller religioner fører til frelse. Uten Kristus er mennesket under Guds dom og vrede. (Rom 5,9) Samtidig vil Gud at alle mennesker skal bli frelst og lære sannheten å kjenne. (1 Tim 2,4) Det er derfor Gud kaller sin kirke til å ta ansvar for at alle skal få høre evangeliet.

Jesus brukte tre år sammen med sine disipler der han til slutt gav dem oppdraget å være hans vitner like til jordens ender. (Apg 1,8) De skulle gjøre alle folkeslag til hans disipler gjennom dåp og opplæring. (Matt 28,19-20) Jesus snakket om en stor høst, men få arbeidere. (Matt 9,37-38) Like viktig som det er for bonden å berge avlingen, er det for Gud å berge sin ”avling.” Høsten er stor, det vil si der er mange mennesker som Gud vil frelse inn i sitt rike, og faren er til stede for at mennesker ikke blir nådd, rett og slett fordi der er få som vil prøve å nå dem med evangeliet. Det er Gud som eier høsten, det vil si menneskene. Gud gjør krav på mennesket som han skapte. Fra sin side har Gud åpnet en vei for alle gjennom Kristus, men Gud har valgt å legge dette ansvaret over på sine disipler, ikke bare de tolv, men alle som tror på ham. De skal være Guds medarbeidere, utsendinger for ham. (2 Kor 5,20) De må ut på åkeren – utover jorden – for å berge mennesker for Guds rike.

For Paulus lå dette ansvaret så tungt på ham at han uttrykte det som en gjeld han hadde overfor dem som ikke var nådd med evangeliet. (Rom 1,14-15) Det var viktigere for ham å vie sitt liv i tjeneste for Herren Jesus enn å la det være, og dermed leve et mer behagelig liv. (Apg 20,24) Ut fra denne synsvinkel er misjon en måte å betale gjelden på. Ikke gjeld som har med frelsen å gjøre, for det tok Jesus seg av ved sin lidelse, død og oppstandelse, men en gjeld de troende har i forhold til dem som ikke har hørt evangeliet. Det har aldri vært Guds vilje at vi skulle beholde evangeliet for oss selv. Det er et gledesbudskap for ’hele folket’, for Israel så vel som folkeslagene (Luk 2,10.32)

Jødene trodde i første omgang at Messias’ komme bare gjaldt dem. Selv om Jesus sa at han ikke var sendt til andre enn de bortkomne sauene i Israels folk, (Matt 15,24) hadde han også

andre sauer som ikke hører til denne flokken. (Joh 10,16) Paulus skrev at også hedninger har fått del i arven; de hører med til det samme legemet og har del i løftet. (Ef 3,6) Peter måtte overbevises om dette gjennom sitt syn i Joppe. (Apg 10,34) Han forsvarte sitt syn ytterligere på apostelmøtet i Jerusalem, nemlig at også hedningene skulle få høre evangeliets ord og komme til tro. (Apg 15,7) Altså er det Guds tanke å bruke de troende som sine vitner for å bringe evangeliet utover jord. Gud vil misjon.

e. Det sterkeste grunnlag for misjon ligger i Jesu Kristi oppstandelse fra de døde. I alle evangeliesskrifter kommer dette klart fram. Hos Matteus begrunnes senderoppdraget til allmakten Jesus fikk gjennom sin oppstandelse. Gå derfor ut, sa Jesus. (Matt 28,19) Misjon er å gjøre disipler, det vil si å få andre mennesker til å bli det samme som disiplene selv var ved å leve i kjærlighet og rettferdighet etter forbilde av Jesus.⁹⁵ Hos Lukas blir misjonsbefalingen (Luk 24,46-49) forstått ut fra oppfyllelsen av løftene i Skriften, om at Jesus først måtte lide og stå opp fra de døde tredje dag. På det grunnlag skulle omvendelse og tilgivelse for syndene forkynnes for alle folkeslag med utgangspunkt i Jerusalem. Det skulle de gjøre som hans vitner og i Åndens kraft. Misjonsbefalingen hos Johannes (Joh 20,21) understreker den nære forbindelse av Jesu sendelsesoppdrag til verden og disiplenes oppdrag. Disiplene skulle gjøre som sin Mester. Som han ble sendt til verden, skulle de også sendes ut i verden. Også Markus har sin misjonsbefaling. (Mark 16,15-16) Jesus viste seg for sine disipler etter oppstandelsen og gav befaling om at de skulle gå ut i hele verden og forkynne evangeliet for alle mennesker. Riktignok finner vi disse versene i den del av Markusevangeliet (16,9-20) som ikke er bevitnet i de beste manuskripter.⁹⁶

Etter Jesu himmelfart er apostlene fulle av frimodighet og må stadig fortelle om det de hadde sett og hørt. (Apg 4,20) Den sterke opplevelse det var å møte den oppståtte Kristus gjorde at de trosset alle trusler og forfølgelse i tiden som kom. Paulus var like overbevist at han hadde møtt den levende Kristus utenfor Damaskus, (Apg 9,3-5) selv om han ikke var øyenvitne til

⁹⁵ David J. Bosch, "Reflections on Biblical Models of Mission," i *Toward the Twenty-first Century in Christian Mission*. (red. James M. Phillips og Robert T. Coote; William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan), 189

⁹⁶ Stadig flere forskere mener nå at v. 15-16 opprinnelig er skrevet av Markus og hører med i en avslutning om Markus selv har skrevet. Markus' egen avslutningsversjon må ha gått tapt, og i stedet er v. 9-20 tatt med der misjonsbefalingen er en integrert del. Jevnfør Bosch, 189

Jesu liv og oppstandelse.

De som var øyenvitner til Jesu liv og som møtte han etter oppstandelsen, hadde utvilsomt et fortrinn når det gjaldt overbevisning og motivasjon for å gjøre ham kjent videre ut. Når for eksempel misjonærer i dag sier seg villig å reise ut på misjonsmarken, er det ut fra samme overbevisning om evangeliets sannhet som de har fått gjennom forkynnelse av Guds ord og ved Den Hellige Ånd. Det var Den Hellige Ånd som under en gudstjeneste i menigheten i Antiokia utpekte Barnabas og Saulus til en oppgave han hadde kalt dem til. (Apg 13,2) Det er vel rett å si at det samme skjer i dag også. Selv om det er menigheten – eller misjonsorganisasjonen – som kaller og sender ut sine misjonærer, står Guds Ånd bak. Utsendelse til tjeneste med Guds ord er altså Guds verk. Det er han som vil misjon. Det er Guds misjon, det er hans initiativ. (Missio dei) Han trenger noen som er villig å gå.

Finnes en bibelsk begrunnelse for misjonærkallet?

Vi gjør ofte den subjektive kallsopplevelse til selve hovedsaken eller betingelsen for å kunne reise ut som misjonær.⁹⁷ Finner vi denne betingelsen uttalt i Skriften? Det gjør vi neppe. Det tales ikke om misjonær i vår betydning av ordet, og heller ikke at en subjektiv kallsopplevelse er nødvendig for å gå inn i en slik tjeneste.⁹⁸ Men vi har sett at Bibelen har mange begrunnelser for misjon, og dermed også misjonærkallet. Når relativt få har meldt seg til tjeneste som misjonærer, kan det ifølge Borgenvik skyldes at vi mystifiserer misjonærtjenesten med en overdreven tale om det subjektive kall. Vi skulle heller lese Guds ord enn å kjenne etter i følelsene. Han skiller mellom det generelle og spesielle kall.

Det *generelle* kall har alle døpte. De skal være vitner overalt og til alle tider, fordi de er innpodet i Jesu legeme, kirken, Guds menighet på jorden. De er lemmer på legemet, og som lemmer fikk de også en tjeneste (1 Kor 12). Det *spesielle* kall begrunnes ut fra Ef 2,10. Gud leder oss inn i spesielle oppgaver og har en plan med våre liv. Men han leder ikke bare inn i en misjonærtjeneste, også helt vanlige yrker. Det er bibelsk å si at Gud leder oss (Sal 23). ”Når det gjelder det spesielle misjonærkallet er det dypest sett ikke mer spesielt enn at det må

⁹⁷ Johan Borgenvik, *Det bibelske grunnlag for misjonærkallet*, 6

⁹⁸ I vår kallsforkynnelse henviser vi gjerne til profetiske og apostoliske kallsopplevelser som mønster eller som appell, f.eks. Moses, Jesaja, Jeremia og Peter

innordnes Guds ledelse av vårt liv nøyaktig på samme måte som alle andre kall og livsoppgaver,” skriver Borgenvik (s. 15). Han konkluderer med å si: ”Å innordne misjonærkallet dels under det generelle misjonskall til hele kirken, dels under den kristne kallstjeneste og troen på Guds ledelse av vårt liv i sin alminnelighet, er en forutsetning for en realistisk vurdering og en rett forberedelse til misjonærtjenesten.” (s. 20)

Misjonæren – utsendt av menigheten

Paulus regnes for å være den første misjonæren. Han virket ut fra – og var utsendt av menigheten i Antiokia, som vi har sett. På sine misjonsreiser grunnla også Paulus nye menigheter. (1 Kor 1,2, Gal 1,2, 1 Tim 1,3 og Tit 1,5) Menigheten, eller kirken, og i vår sammenheng misjonsorganisasjonen, blir det store redskap i utbredelsen av evangeliet. (Kol 1,24-26) Som Jesus selv var utsendt av Faderen, sender nå Jesus ut sine vitner, sin kirke, til verden. (Joh 20,21) Sendelsesbegrepet har altså en sentral plass med tanke på misjonærtjenesten. Å bli sendt innebærer for misjonæren å bli sendt langt av sted, til nye land og kulturer. Sendelsen innebærer å krysse mange grenser, geografiske, nasjonale, kulturelle og språklige, akkurat slik Paulus fikk kallet: ”dra bort herfra, for jeg vil sende deg ut *til* hedningefolkene.” (Apg 22,21)

Vi finner to aspekt ved misjonstanken ut fra Skriften, det sentrifugale og det sentripetale aspekt.⁹⁹ I Gamle testamentet er den sentripetale dimensjon sterkest, det vil si at nasjonene – hedningefolkene – skulle lokkes til Jerusalem, det sentrale sted i Israel, der templet og tilbedelsen fant sted. (Sak 8,20-23 og 14,6). Men vi ser også at profetene ble sendt av sted fra Jerusalem til fjerne folkeslag (det sentrifugale aspekt) for å få dem til å vende om, slik profeten Jona drog avsted til Ninive. (Jona 1,2). Ifølge profetien hos Jesaja skal Gud sende noen av dem som er berget, ut til folkene – til de fjerne kyster som ikke har hørt om meg og ikke har sett min herlighet...” (Jes 66,19). I Nye testamente er det sentrifugalaspektet som er utgangspunkt for Jesu oppdrag til sine disipler (misjonsbefalingen), og som kirken fulgte opp (Apg 1,8).

⁹⁹ Richard Bauckham, *Bible and Mission* (UK, Baker Academic, 2003), 72

Kirkens/misjonens tjeneste er en apostolisk tjeneste.¹⁰⁰ Det betyr at de troende i sin tjeneste både har blitt betrodd evangeliet og blitt pålagt å bringe det utover jord. De har fått del i et privilegium og et ansvar. Og dette ansvaret er en plikt en ikke kan slippe unna før Herrens gjenkomst ved tidenes ende (Matt 28,18-20). Paulus uttrykker plikten på følgende måte: "... det ligger på meg som en tvang ..." og "... det er en forvalteroppgave som er pålagt meg..." (1 Kor 9,16-17).

Den bibelske begrunnelse for å drive misjon er altså sterk. Men nå har vi sett at misjonærrollen ikke bare er knyttet opp mot forkynnelsen, men også til legen, sykepleieren, byggmesteren osv. Misjonsbefalingen i Matteusevangeliet sier for eksempel ikke noe eksplisitt om diakonien, selv om oppdraget "lær dem å holde alt det jeg har befalt dere" (Matt 28,20) også må forstås slik, at det viser til Jesu forbilledlige gjerninger, så som helbredelse og omsorg for syke og nødlidende (jf Luk 24,47f). Ifølge David J. Bosch finner vi hos Lukas en grundigere versjon av misjonsbefalingen i kap. 4,16-21,¹⁰¹ der Jesus påpeker tre avgjørende misjonsmotiv. For det første er misjon rettet mot de fattige og andre marginaliserte grupper, mot de undertrykte. Dernest skal hat og vold overvinnes gjennom tilgivelse og fred. Til slutt skal misjonen bringe budskapet utover Israels landegrenser, til samaritanerne og videre til hedningeverden. Dette innebærer at til utbredelsen av Guds rike hører også med barmhjertighetsgjerninger mot nødlidende og marginaliserte grupper. Jesu undervisning og forkynnelse gikk da også hånd i hånd med undergjerninger der mange ble helbredet for sine sykdommer og plager. (Matt 4,23)

Dette viser at misjon handler om mer enn bare forkynnelse og opplæring. Kjærligheten til mennesket innebærer en holistisk tilnærming. Om troen kommer ved det ord en hører, gjelder like fullt at omsorg og hjelp kan få et menneske til å vende seg til Gud.

Innvendinger mot misjon

Er det nødvendig å drive misjon? Som vi har sett gir Bibelen mange grunner til nettopp det. Likevel finnes der innvendinger mot misjon. Misjon er blitt forbundet med en form for

¹⁰⁰ Thor Strandenæs, "Bidrag til en økumensk forståelse av misjonærens tjeneste," i *Norsk tidsskrift for misjon*, 2/2004

¹⁰¹ "Reflections on Biblical Models of Mission," 190

kulturimperialisme. Den er forbundet med kolonitiden og europeeren som inntrenger og ødelegger av fremmede kulturer.¹⁰² Hvilken rett hadde man til å påføre andre folkegrupper en ny, fremmed religion? Hvorfor gjør kristendommen krav på å være den eneste sanne og rette religion? Videre påpekes at den kristne tro ikke alltid har skapt fred, snarere har krig og uro fulgt i kjølvannet av den.¹⁰³ Hadde ikke menneskene det like greit før kristendommen kom? En må være ydmyk og innrømme at mange feilgrep er blitt gjort i utbredelsen av den kristne tro. Jesus valgte likevel å overlate ansvaret til sine disipler i første omgang, og senere til sin kristne kirke. Bibelen sier tydelig at alle folkeslag skal gjøres til hans disipler, men det står mindre om *hvordan* dette skal skje, bortsett fra at det skal skje gjennom dåp og opplæring, gjennom vitnetjeneste og et hellig liv. Videre strategi og arbeidsmetoder har kirken ofte måttet finne ut av selv i pakt med samfunnsutviklingen. Det ville være rart om ikke enkelte feilgrep er blitt gjort gjennom snart 2000 år, men det betyr ikke at en skal la være å misjonere av den grunn.

Derfor er kontekstualisering blitt et viktig begrep. Fordi evangeliet har en kulturbekreftende dimensjon har det blitt viktig ikke å ødelegge eller skade det som er rett og godt i den lokale kultur, målt i forhold til Bibelens verdier.¹⁰⁴ En har i senere tid innsett kulturens egenverdi. Evangeliet skal ikke erstatte kulturen med den hvite manns kultur. Denne feilen ble nok begått i kolonitiden, og med rette er misjon blitt kritisert for å være kulturimperialisme. Derfor legges i dag stor vekt på nødvendigheten av økt kunnskap om den lokale kultur en bringer evangeliet til. Det legges vekt på å tilpasse budskapet inn i kulturen så det kan bli forstått rett og tatt imot. Det har følgelig også med god kommunikasjon å gjøre.¹⁰⁵

Ingen mennesker som driver misjon er fullkomne.¹⁰⁶ De er tvert imot frelste syndere, mennesker med to naturer i seg, som er Jesu vitner. Paulus var den første til å innrømme det.

¹⁰² Paul G. Hiebert i *Anthropological Insights for Missionaries* drøfter spesielt i del 2 hvordan og hvorfor kulturforskjeller mellom misjonæren og den lokale befolkning lett kan føre til misforståelser.

¹⁰³ For eksempel korsfarernes krigsherjinger og religionskrigen i Europa på 1600-tallet

¹⁰⁴ Evangeliet har også kulturkritiske og transkulturelle dimensjoner, jf Richard Niebuhr (1951), *Christ and Culture* og "The Lausanne Covenant" (§ 10).

¹⁰⁵ Paul G. Hieberts bok *Anthropological Insights for Missionaries* tar opp disse tema på en grundig måte.

¹⁰⁶ Ibid, "Saints or Saved Sinners?", 267

Hans beskrivelse av loven og naturen i Rom 7,14-25 er samtidig en beskrivelse av eget liv. Utfordringen vil alltid være at en ikke selv står i veien for det budskap en formidler, men selv lever i lyset og i oppgjør både til Gud og mennesker for den urett vi måtte begå. (1 Joh 1,9)

Misjon og forsakelse

Å utbre Guds rike på jord har alltid kostet. Apostlenes gjerninger er et tydelig vitnesbyrd på det. Apostlene unngikk ikke forfølgelser, og de fleste ble da også martyrer. Gjennom misjonsforkynnelsen er det ofte blitt understreket at kallet - spesielt misjonærkallet - medfører forsakelse og lidelse. (Fil 1,29) I NT ser en at lidelsesaspektet er en del av den tjeneste Paulus stod i. (Rom 8,17; Kol 1,24; Gal 6,17 og Apg 9,16) Om ikke så mange misjonærer opplever dette på kroppen, har de likevel erfart å bli motarbeidet. Mange har slitt seg ut på reiser, eller de har blitt syke og er nedkjørt både fysisk og psykisk. Eller de har hatt krevende møtekampanjer og eventuelt opplevd skuffelser og motgang, både fra lokalbefolkning og myndigheter. De har tatt på seg store og krevende oppgaver og har måttet forsake fritid, hvile og ikke minst familie.

Men hva med bibelens ord om å forlate hus eller brødre eller søstre eller far eller mor eller *barn* eller åkrer for mitt navns skyld? (Matt 19,29) Peter var blant dem som hadde forlatt alt og fulgt Jesus. Hans anliggende var å få vite hva han skulle få igjen for å ha forsaket alt dette. Vårt anliggende er å forstå mer av hva som ligger i at man forlater sine barn for Jesu navns skyld. Jesu svar til Peter tyder på at ved å forsake jordisk gods og familie, ville han få mangedobbelt igjen i form av åndelige goder i sitt jordiske liv, og enda mer fullkomment i evigheten. Forsakelsen mer enn oppveies i form av de velsignelser en får igjen.

Likevel kan en neppe overføre dette ordet på misjonærbarnsituasjonen. Peter hadde tross alt storfamilien som tok vare på hverandre mens Peter var av sted. Barna var fremdeles omgitt av sin egen familie. Misjonærbarn som blir igjen på internat har ikke sin nærmeste familie rundt seg, men er overgitt til andre omsorgspersoner.

I Matt 10,32-39 taler Jesus om bekjennelse og etterfølgelse. Han sier blant annet at ”den som elsker sønn eller datter mer enn meg, er meg ikke verd” (v. 37) Heller ikke dette ord kan tas til inntekt for den ordning en har hatt for misjonærbarn på internat. Men det sier noe om at bekjennelse og etterfølgelse av Kristus koster. Barna skal ikke være til hinder for Kristi

etterfølgelse, men de skal heller ikke ofres på et såkalt ”misjonens alter”. Her er det forholdet til Gud som er i fokus, ikke selve tjenesten. Om familien ikke vil bekjenne Kristus, må ikke det unnskyldes noen til ikke å følge ham. Gudsforholdet er det viktigste av alt, og da er det et totalansvar for misjonsorganisasjonen og misjonærfamilien(e) i samarbeid å finne ut av hvordan misjonærkall og foreldrekall best kan forenes.

Oppsummering

1. Utgangspunkt for misjon må være Guds ord og vårt bibelsyn. I følge Guds ord er mennesket skapt i Guds bilde og har derfor uendelig verdi. Syndens inntog i verden gjorde mennesket fremmed for Gud. Misjon er å fortelle om den Gud de ikke kjenner for at de skal få fellesskap med ham.
2. Gud elsker mennesket og vil ikke at noen skal gå forta. Mennesket er dypst sett Guds eiendom. Misjon er å bringe Guds kjærlighet til alle mennesker. Misjon er å bidra til at Gud får berget sin høst. Da er det viktig at noen melder seg til tjeneste.
3. Menneskets vei til fellesskap med Gud går gjennom tro. Troen kommer av det ord en hører. Misjon er å forkynne det glade budskap så de kan komme til tro. Jesus forberedte sine disipler for den oppgave som ventet dem før han vendte tilbake til sin Far i himmelen. Dette ansvar påligger nå kirken og alle troende. Gud kaller og sender ved sin Ånd vitner til å dra ut med evangeliet. Frelsen gjelder både jøder og hedninger. Hedningene er medarvinger til Guds rike. Derfor drives det misjon.
4. Grunnlaget for misjon ligger i Jesu lidelse, død og oppstandelse. Oppstandelsen er beviset på Guds fullbrakte verk. Misjon er å formidle forsoningen og føre mennesket til kjennskap med den levende og allmektige Kristus.
5. Gud kaller oss til å være vitner i gjerninger og i ord. Det innebærer omsorg og hjelp der situasjonen krever det. Livet vårt skal bekrefte og understreke den kjærlighet Jesus viste til menneskene omkring seg. Diakonien er en døråpner for evangeliet.
6. Kirken – og misjonen – skal gjennom dåp og opplæring bringe evangeliet utover jord. Den må hele tiden finne måter å tilpasse seg enhver kultur etter hvert som den endrer seg.

Budskapet må kontekstualiseres inn i enhver tid og hvert sted for å bli rett forstått uten at det dermed endrer på selve budskapets innhold.

7. Misjonærtjeneste er krevende. Tjenesten med evangeliet har et lidelsesaspekt over seg, slik Paulus beskriver det i sine brev. Misjonæren lever i spenningen mellom to gudgitte kall – foreldrekallet og kallet til å forkynne evangeliet.

Del IV

Misjonærbarnundersøkelsen og konsekvenser for misjonærrollen

Jeg har hittil gitt en utførlig skildring av hva misjonærrollen innebærer. Videre har jeg beskrevet misjonærtjenesten ut fra en kontekstuell sammenheng. Derne har jeg ut fra Guds ord sett på hva som er grunnlag og motiv for misjon. I det følgende vil jeg se mer på hva misjonærbarnundersøkelsen viser oss. Det er da nyttig å se på hva som førte til at undersøkelsen ble gjennomført, for uten debatten i forkant hadde dokumentet *Oppvekst og skolegang i utlandet* neppe blitt til. Til slutt vil jeg så, ut fra hva rapporten forteller oss, drøfte hvorvidt misjonærrollen bør endres i framtiden.

Misjonærbarndebatten

Misjonærbarna har egentlig voldt misjonen hodebry siden oppstarten i Sør-Afrika. Debatten omkring barna har derfor eksistert så lenge vår måte å drive misjon på har eksistert. Hvert misjonsfelt har hatt sine diskusjoner om hva som var beste ordning for barnas skolegang, og de har ofte vært følelsesladete. Debatten omkring misjonærbarna på 80-tallet og i 2007 har for det meste gått i Norge.

a. De første årene ble misjonærbarna undervist i hjemmet av sine foreldre. I pionertiden (ca 1840-1870) var misjonærenes ekteskap og misjonærers familier emner som skapte debatt og konflikt både hjemme og ute. NMS vegret seg for å ta ansvar for utdanning og oppdragelse av misjonærenes barn.¹⁰⁷ Opp gjennom årene valgte man forskjellige løsninger for barna. Den vanligste modellen har vært skoleinternat, der barna ble boende mens de gikk på skole. Misjonærene i Madagaskar valgte etter noen år med egen skole likevel å sende barna til

¹⁰⁷ *Med hjertet på flere steder*, 6

Norge, ettersom man fant det best og tryggest. De ble som tidligere nevnt i oppgaven boende på barnehjem (*Solbakken*) i Stavanger.¹⁰⁸ Flere foreldre var bekymret for hvordan det ville gå barna på Solbakken ettersom de ble eldre. Noen mødre valgte derfor å bli i Norge etter andre gangs hjemreise.¹⁰⁹ Men det førte igjen til debatt om hvorvidt det var rett å la mannen være alene ute på misjonsmarken. Den debatten kommer jeg tilbake til i drøftingsdelen.

b. Debatten omkring misjonærbarna har for det meste gått på de voksnes premisser. De siste årene har imidlertid misjonærbarn som selv er blitt voksne, våget å stå fram og sette ord på hvordan de opplevde tiden ved misjonens internatskoler. På slutten av 80-tallet dukket den første gang opp. Da ble det kjent at barna på den norske skole i Japan var blitt utsatt for seksuelle overgrep. Kari Grasmø (NLM-misjonærbarn) uttrykte sine opplevelser gjennom sin malerkunst, og hun stod fram i media (Vårt Land 16.02.1989) med sin historie.¹¹⁰ Bildene gir sterke skildringer av hvordan hun opplevde tiden. Berit Dahl (NMS-misjonærbarn fra Madagaskar) har kanskje vært blant de mest markante debattanter omkring misjonærbarnas oppvekst. Hun ble intervjuet i flere radioprogram om hennes oppvekst like før Kari Grasmøs avisoppslag kom. Hun gav i februar 1990 ut boka *Bortsendt* midt i den hete debatten som pågikk. Boka vakte sterke reaksjoner, ikke minst fra misjonsvenner. Men mange misjonærbarn kjente seg igjen og takket Berit Dahl som satte ord på det mange gikk og følte på.

Denne debatten tydeliggjorde at tidligere ordninger ikke hadde vært gode nok. Dette bekreftes også av en hovedoppgave i pedagogikk fra Universitetet i Oslo 1995.¹¹¹ Der konkluderes det som følger: ”På grunnlag av elevers erfaringer, og med støtte fra pedagogiske studier og sammenlignbare grupper, er det rimelig å hevde at skolen er en risikofaktor i seg selv. Det viser seg imidlertid at det finnes alternative skolemodeller som fungerer, også kombinert med pionermisjon. Til sammen svekker dette debattantenes begrunnelse for å beholde

¹⁰⁸ Ibid, 49 og 75

¹⁰⁹ Ibid, 88

¹¹⁰ Kirsti Håtveit og Berit Dahl i samarbeid med A. Hoaas og Kari Grasmø, i *Historiene bak historien om IBAN/NORUT*, 6-7

¹¹¹ Jorunn Holen, ”En skole til nytte eller besvær? Søkelys på debatten om den norske internatskolen i utlandet”

internatskolen.” I etterkant av debatten skjedde vesentlige endringer i tenkningen rundt og tilretteleggingen for barn av misjonær.¹¹²

c. Det som imidlertid førte til misjonærbarnundersøkelsen i 2009 skyldes heller debatten omkring internatforholdene som i 2007 blusset opp på ny. Denne gangen etter avsløring av overgrep og omsorgssvikt ved den norske skole i Nairobi på 1980-tallet (NLM). Ingvild Hansen – misjonærbarn fra Tanzania – stod fram og fortalte om hvordan hun ble utsatt for omsorgssvikt og falske beskyldninger. Hun fortalte om barn som fikk juling av læreren når de hadde gjort noe galt, om sykdom som ikke ble tatt alvorlig og husarrest uten tilsyn. Om sengetøy som ikke ble skiftet når noen hadde tisset i senga. Om foreldre som var langt, langt borte og ikke visste noen ting. NLM sparte penger ved å samle misjonærbarna på internatskole og knipe bemanningen ned til det minimale, ifølge Ingvild.¹¹³

Gunnar Tjestveit, bror til Ingvild, hadde i 2005 bedt NLM kartlegge forholdene og hva som hadde skjedd ved den norske skole i Kenya på 1980-tallet. Ifølge Vårt Land¹¹⁴ nektet NLM å gjøre dette, og ba Tjestheim selv ”ta belastningen med å snakke med dem som slet og sende dem til NLM.” Misjonens ledelse var lite villig til å ta dette på alvor, følte han. Kunne det skyldes frykt for de økonomiske konsekvenser dette ville medføre? Fra NLM’s side var en noe betenkt med å ta på seg et slikt arbeid. ”Dette gjelder kanskje 100 til 150 tidligere internatelever, og det vil være en kjempejobb å kvalitetssikre og sørge for anonymitet og lignende,” skrev Espen Ottosen, informasjonsleder i NLM.

Dette satte bare fart i debatten omkring internatskolene på ny. Vårt Land kom med nesten daglige engasjerte innlegg fra misjonærbarn og andre i løpet av noen uker. Også misjonærbarn fra NMS og andre organisasjoner deltok i debatten. Misjonen ble beskyldt for ansvarsfraskrivelse. Ingunn Sanna Grønset, tidligere internatelev i Etiopia, skrev¹¹⁵ at de som barn ble ”utsatt for omsorgssvikt og vannskjøtsel satt i system av en organisasjon som var

¹¹² Uttalelse fra NMS og NLM i forbindelse med misjonærbarnrapporten, kap. 2 ombakgrunn for prosjektene i NMS og NLM

¹¹³ Innlegg i Vårt Land, torsdag 5. juli 2007

¹¹⁴ Ibid, 6. juli 2007 av Turid Sylte

¹¹⁵ Ibid, 10. juli 2007

villig til å ofre sine barn for ideen om at deres religion er riktigere enn andres.”

Organisasjonen Rettferd for taperne spurte hva NLM fryktet ved en eventuell granskning, slik Gunnar Tjestveit hadde bedt om.¹¹⁶ En kunne ikke bare ignorere saken. Også foreldrene til Ingvild og Gunnar deltok i debatten.¹¹⁷ De skrev:

Om det var vanskelig for oss å sende barna langt bort på skole, er det barna som har hatt den største belastningen. De valgte ikke å bo langt borte fra oss. Vi var ikke der når de trengte oss. Vi kritiserer ikke misjonærene på skoletomta. De gjorde mer enn noen kunne forlange. Men ordningen var umulig både for oss og barna. Vi har brukt nok krefter på skyldfølelse og smerte... For at helbredelse skal kunne skje, tror vi at ting må bli tatt fram, selv om det er ubehagelig. For noen vil brikkene falle på plass og ansvaret lagt der det hører hjemme. Vi vil være positive til den prosessen.

Debatten ble som nevnt ganske opphetet. Liv Gard spurte¹¹⁸ om det er misjonen som eier misjonærbarna. Det må da være foreldrene. Hvorfor velge slike løsninger? Hun la ansvaret over på foreldrene, ikke på misjonen eller systemet. Tidligere rektor ved internatskolen i Kenya, Terje Frafjord, mente at han og de andre i personalet hadde gjort hva de kunne for barna.¹¹⁹ Ann Helen Selle Opdal, psykiatrisk sykepleier og tidligere internatskoleelev, mente at det viktigste misjonsorganisasjonene kunne gjøre nå, var å unnlate å gå i forsvar, og i stedet anerkjenne historiene som de tidligere elevene kommer med.¹²⁰

d. Etter hvert erkjente misjonen at noe måtte gjøres, og de kom med flere beklagelser. Men en holdningsendring var allerede på gang etter den første debatten. NMS gav allerede i desember 2003 ut et dokument om misjonærbarn.¹²¹ Hensikten var ”å presentere de mål og verdier som NMS ønsker skal ligge til grunn når organisasjonen arbeider med spørsmål angående misjonærbarna og deres situasjon.” Den nye holdningen kommer til uttrykk på følgende måte:

På bakgrunn av det vi nå vet og de erfaringer som er gjort, ønsker NMS å ha som et bærende prinsipp i sin virksomhet at barn og foreldre skal bo sammen.... I alle fall sammen med en av foreldrene. Dette må nødvendigvis få konsekvenser for arbeidet både mht ansettelse av misjonærer, valg av bopel og arbeidssted og skolegang for misjonærbarna.

¹¹⁶ Ibid, 7. juli 2007

¹¹⁷ Ibid, 10. juli 2007

¹¹⁸ Ibid, 8. juli 2007

¹¹⁹ Ibid, 9. juli 2007

¹²⁰ Ibid, 9. juli 2007

¹²¹ ”Misjonærbarna i Det Norske Misjonsselskap”

Man innså altså at internatene burde og måtte legges ned. Den prosessen er allerede fullført. Også NLM innså at internatene var en belastning. Alt tidlig på 90-tallet la man om systemet, slik at ingen på barneskoletrinnet (1.-4. kl) skulle få undervisning på internatskolen. Det er da de eldste som blir boende på internat. Internatdriften er altså ikke helt lagt ned. Men allerede i 2003 kom misjonen med en beklagelse over den belastning misjonærbarna var blitt utsatt for.¹²²

Enkelte misjonærbarn har krevd erstatning for sin oppvekst. Jeg skal ikke gå mer inn på dette her, men bare påpeke at en vei gjennom rettsapparatet vil være kostbar og tidkrevende. Flere mener at kun ved å gi skikkelig erstatning vil misjonen vise i praksis at den virkelig tar avstand og beklager tidligere praksis.

Berit Dahl etterlyste i et innspill¹²³ rettet mot NMS' prosjekt, at hun fremdeles savnet et grundigere oppgjør mot utlegning av den kallsteologi som rettferdiggjorde virkemidlene. Jeg lar temaet ligge, men dette viser at man fremdeles ikke var helt fornøyd med den kurs- og holdningsendring som hadde funnet sted. Det kan være en av årsakene til at debatten i 2007 på ny ble så opphetet. Sammen med innspillet "Et glemt oppgjør," viser Berit Dahl til forskning som viser hvor skadelig det er at barn skilles fra sine foreldre.¹²⁴

Debatten begynte med Gunnar Tjestveits ønske om en kartlegging av forholdene ved internatskolen i Nairobi. Den endte opp med at NLM og NMS sammen gikk inn for å lage en grundig, uavhengig og profesjonelt utført undersøkelse av misjonærbarns oppvekst på alle deres internatskoler, sannsynligvis fordi kritikken var blitt så massiv mot organisasjonenes tidligere håndtering av problematikken. I en uttalelse NMS og NLM kom med i forbindelse med offentliggjørelsen av spørreundersøkelsen¹²⁵ forklares det at begge

¹²² Espen Ottosen, "De sterke historiene," lederartikkel i *Utsyn*, nr. 14 2007

¹²³ Berit Dahl, "Et glemt oppgjør?." Undertegnede fikk dette skrevet av NMSs prosjektleder (Aslaug Austbø) i forb. med misjonærbarnundersøkelsen (ukjent dato)

¹²⁴ Hun viser til to artikler. Den første er skrevet av advokat Sverre Kvilhaug, om "Hensynet til barnets beste i barnevernssaker i lys av forskningsbasert kunnskap." Den andre er en artikkel i *Impuls*, Tidsskrift for psykologi, nr. 3/2007: "Atskillelse barn og foreldre – det fortidde traumet?"

¹²⁵ Uttalelse i Oppvekst og skolegang i utlandet, 2

organisasjoner hadde satt i gang egne prosjekter da ideen kom om å gå sammen om undersøkelsen. I tillegg ville de ”gjennomføre et oppfølgingstilbud der tidligere elever skal få muligheten til å komme fram med sine historier og få en tydelig adresse å henvende seg til med erfaringene sine.” Hensikten med hele prosjektet var ifølge uttalelsen ”å tegne et så fullstendig bilde som mulig av erfaringer med oppvekst og skolegang i utlandet.” Videre var hensikten ”å få kartlagt hva organisasjonene ikke har vært gode nok på, og hva som har voldt smerte og unødige belastninger.” Uttalelsen skulle si noe om ”hva organisasjonene har lært av dette, og skissere videre oppfølging.”

Likevel ble det sådd tvil om en slik undersøkelse ville være nødvendig.¹²⁶ Man mente at man hadde nok kunnskap om hva misjonærbarna er blitt påført av skader etter debatten som begynte for 20 år siden.

Hva spørreundersøkelsen om oppvekst i utlandet sier, med vekt på skolegang i regi av NMS og NLM

Skjema ble sendt ut til 2483 personer der 1481 hadde svart (per 25.05.09).¹²⁷ Av de ca. 60% som hadde svart, var 56% kvinner og 44% menn. Alderen varierte fra 18 til 97 år. 42% hadde tilknytning til NMS, 38% til NLM, 7% representerte andre misjonsorganisasjoner, og de resterende 12% kom fra bistand, næringsliv og andre sammenhenger. 34% oppga at de hadde bodd på internat hele skoletiden, mens 25% hadde vekslet mellom å bo på internat og å bo hjemme. Det vil si at nær 60% av respondentene hadde erfaring fra internatlivet. I gjennomsnitt hadde de bodd på internat i fire år, fra ett til 13 år. Det hører også med til bildet at 90% hadde svart på skjemaene ut fra erfaring med å gå på norsk skole (noen hadde altså erfaring fra internasjonal skole, lokal skole eller hjemmeskole).

Undersøkelsen er et grundig dokument på 141 sider. Den gir først et kort sammendrag. Deretter gir den en redegjørelse av sin metodiske framgangsmåte. Kapitlene som følger handler om skoletiden, opphold på internat, betydningen av oppvekst i utlandet, vanskelige og krenkende opplevelser, flytting og hjemkomst, og helse og livssyn. Hvert av kapitlene avsluttes med en kort oppsummering. Fakta fremstilles gjennom en rekke tabeller, 86 i tallet.

¹²⁶ Berit Dahl,, ”Snu lyskasteren,” Vårt Land, om NMS & NLMs undersøkelse

¹²⁷ *Oppvekst og skolegang i utlandet*, 13

Når jeg i det følgende går inn på hva undersøkelsen sier oss, har jeg hentet materiale fra selve sammendraget som er mest oversiktlig. Noen spørsmål og svar, samt andre opplysninger, er gjengitt mer eller mindre slik de står der. Jeg har også gjort bruk av selve uttalelsen NMS og NLM kom med da undersøkelsen ble offentliggjort. Enkelte svar vil jeg utdype og kommentere mer, alt etter hvor viktige de er etter mitt skjønn.

- *Opphold på internat:*

Man har hatt tilknytningsteorien (Bowlby 1986, 1987) som bakteppe når forholdene ved internatet skulle kartlegges.¹²⁸ Med utgangspunkt i denne teorien vet en også at reaksjoner på atskillelsen avhenger av flere forhold, nemlig hvorvidt barna er godt forberedt eller ikke. Det er ikke anledning å gå i detalj på alle spørsmål som ble stilt i undersøkelsen, men jeg trekker fram enkelte spørsmål og svar, og hva det forteller oss.

- *Forberedelser på å bo på internat:*

En fjerdedel av respondentene gledet seg til å bo på internat, mens noe over en femtedel gruet seg. De fleste hadde altså blandede følelser til det å bo på internat. Et flertall torde vise negative reaksjoner overfor foreldrene knyttet til det å bo på internat, mens 20 til 30% hadde vanskelig for å gi uttrykk for følelsene. De torde ikke fortelle sine foreldre at de mistrivdes, da det ville føre til økt skyldfølelse. Denne skyldfølelse hadde sammenheng med hvor godt forberedt barna var på internatlivet, og den hadde en tendens til å øke med alderen.

Det kan diskuteres hvorvidt foreldrene har vært tydelige nok når de skulle forberede barna på internatopphold. Men barn er forskjellige, og en kan tro de er godt forberedt, men de følelsesmessige reaksjoner kanskje ikke kommer før de tar farvel med foreldrene. Ingen kan vel vite på forhånd hvordan det vil oppleves for den enkelte. Det er også et spørsmål hvorvidt foreldrene selv er godt nok forberedt/innstilt på at de må sette barna fra seg på internatskolen. Da er det vel ikke så underlig at deres følelser smitter over på barna? Der foreldrene har en positiv innstilling og prøver å overføre denne innstillingen overfor barna, er sjansene kanskje større for at de virkelig vil glede seg til skolestart.

¹²⁸ Bowlby beskriver at barnas atskillelse over kortere eller lengre tid fra sine omsorgspersoner er som en sorgprosess med tre faser: protest, fortvilelse og til slutt emosjonell likegyldighet.

- *Opplevelse av savn mens en bodde på internat:*

Et flertall svarte at de ikke opplevde savn i sterk grad, dvs de følte sinne og bitterhet, at misjonen tok foreldrene fra dem eller at Gud sviktet dem. Likevel viser et stort mindretall at de hadde sterke negative reaksjoner på opphold på internat og på atskillelsen fra foreldrene. Og de ansvarlige for undersøkelsen roper et varsko overfor misjonsorganisasjonene over denne konstatering. Men når det er sagt, viser undersøkelsen at barna hadde mye moro på internatskolen og fikk mange venner.

Det er ikke tvil om at savn av foreldre og søsken har vært tungt for mange. De lange og mange fraværene er en viktig del av livet som en ikke får om igjen. At noe av nærkontakten eller de gode samtalene kan tas igjen i feriene, er heller tvilsomt. Ferien blir ofte hektisk, for da skal en gjøre/opleve sammen så mye som mulig for å kompensere for tapte muligheter i skoleåret. Enkelte barn får heller ikke mye ut av ferien når det nærmer seg skolestart igjen, fordi de begynner å grue seg for internattilværelsen igjen. Andre barn (gjerne søsken) begynner tidlig å glede seg til skolestart, for da får de endelig jevnaldrende lekekamerater eller venninner. Livet hjemme på en misjonsstasjon der en ofte er blitt plassert uten andre medmisjonærer, fører fort til at barna blir rastløse fordi de hjemme ikke har tilgang til et sosialt stimulerende miljø av jevnaldringer rundt seg.

- *Opplevelsen av trøst og støtte på internatet:*

Mange oppgir at de fikk mye trøst og støtte på internatet, men nesten halvparten svarte at de ikke hadde noen voksne de kunne snakke fortrolig med på internatet. Da snakket de heller med sine venner, evt. sine søsken. Dette viser hvor viktig det er å ha et personale som er tillitsvekkende og som barna føler det naturlig å åpne seg for. Det har nok ikke alltid vært tilfelle. Likevel hører nok det med til unntakene, for lærere og personalet gjør normalt en kjempejobb.

- *Om kontakt med foreldre i tiden på internatet*

De fleste barna hadde god brevkontakt med foreldrene, telefonkontakt var mindre vanlig. Viktigsst var besøk av foreldre på internatet eller besøk i hjemmet. Hvor ofte man besøkte dem eller fikk besøk, varierte mye, fra bare 2-3 ganger i året til månedlige besøk, av og til oftere. Barna fikk altså ikke den nærhet til sine foreldre som de burde hatt. Oppsummerende

hadde minst 15% svært dårlige opplevelser fra internattiden, og mange av dem fikk psykiske problemer senere i livet.

Grunnen til at antall besøk varierte så sterkt, skyldes at den geografiske avstand mellom foreldre og barn var svært forskjellig. Noen foreldre bodde i områder der postgang tok lang tid, eller telefonforbindelse var vanskelig å opprette. Andre foreldre var plassert på steder der infrastrukturen var mye bedre utbygget. Dette kunne til tider virke urettferdig sett med barnas øyne. Noen fikk oftere besøk fordi avstanden til skolen ikke var så lang, mens andre opplevde sjeldent besøk. For foreldre var dette også et økonomisk problem. Kunne turen til skolen kombineres med tjenester for misjonen, ble turen gratis, hvis ikke, ble turen regnet som en privat tur, og misjonæren måtte selv betale. Ved lange avstander ble dette dyrt, særlig dersom man benyttet misjonens bil.¹²⁹

- *Vanskelige og krenkende opplevelser:*

60% av respondentene sier at mobbing har forekommet ukentlig eller oftere av medelever eller lærer/personal ved skolen. 6% opplevde daglig mobbing, omtrent like mange som det forekommer i norsk grunnskole. 7% opplevde seksuelle krenkelser hvorav 4% opplevde overgrep 1-3 ganger, de resterende 3% oftere. Mer enn halvparten var under 10 år de ble seksuelt krenket første gang. Krenkerne var både medelever (35%) og lærere/internatpersonell (54%). Seksuelle handlinger av misjonærer og annet personale ved skolen hadde også forekommet. Like alvorlig er det at svært få barn fikk hjelp i forbindelse med overgrepene. Forholdene ble ikke meldt til organisasjonens ledelse, til barnevern eller politi, og på skolen ble det ikke gjort forsøk på å løse overgrepene. Det skyldes at i over halvparten av tilfellene fikk ingen vite om hendelsene. Og i de tilfeller man fortalte om overgrepene, fikk nesten ingen hjelp til å bearbeide det som hadde skjedd. De har da også måttet søke hjelp for sine psykiske problemer i voksen alder.

Disse forhold har organisasjonene gjort noe med. Ifølge uttalelsen fra NMS og NLM¹³⁰ er beredskapen skjerpet og det er utarbeidet retningslinjer for å hindre overgrep. Disse gir hjelp til å håndtere eventuelt nye overgrepssaker på en faglig forsvarlig måte. Dessuten er det

¹²⁹ Ved privat kjøring av misjonens biler måtte en betale en viss takst pr km

¹³⁰ Uttalelse om Oppvekst og skolegang i utlandet, 7

utviklet et bredt samarbeid mellom mange misjonsorganisasjoner og kirkesamfunn på dette området. Retningslinjene gjelder også på misjonsfeltene. Før utreise må nye misjonærer/utsendinger gjøres kjent med retningslinjene.

- *Helse:*

Undersøkelsen viser at slike vonde opplevelser har slått negativt ut på helsa. I forhold til levekårsundersøkelsen i Norge (2008) ser vi bare små forskjeller når det gjelder somatiske plager, mens de psykiske plagene er noe større blant internatbarna enn det vi finner i denne levekårsundersøkelsen.

- *Helse – sammenligning mellom elever som har bodd på internat og andre:*

Her ser man klare forskjeller. Internatbarna kommer dårligere ut helsemessig. Flere er blitt mobbet og utsatt for seksuelle krenkelser, flere har søkt hjelp for psykiske plager, og de utgjør også en høyere andel med uføretrygd. Dette er et bevis i seg selv på at internatlivserfaren er uholdbar.

- *Livssyn:*

Vi ser en viss sammenheng mellom internatbarnas helse og deres livssyn. Nå har de færreste (7%) tatt avstand fra den kristne tro, mens over 75% regner seg som troende i dag. Bare 16% er negativt innstilt til misjon, mens 60% er mer positivt innstilt og deltar i kristne aktiviteter. Men de som har flest helseplager og som opplever dårligere livskvalitet er nettopp de som er negative til misjon. Det er også denne gruppe som har opplevd mest mobbing og seksuelle overgrep.

- *Flerkulturell oppvekst:*

Under dette avsnittet finner vi mange positive trekk ved barnas oppvekst i utlandet. De er blitt mer tolerante, har lettere for å tilpasse seg nye omgivelser, de lærer nye språk og får kjennskap til fremmede kulturer. Med denne bakgrunn har de lettere for å forstå andre måter å tenke og handle på, og de har i sitt yrkesliv dratt fordel av sin oppvekst. Også som foreldre har de med seg en verdifull ballast. Fra en annen side har de hatt visse problemer med å bli integrert i det norske samfunn. De føler tilhørighet til flere kulturer, og det er viktig for dem å ha noen venner som forstår dem og som de kan dele sine erfaringer med. Likevel er ikke dette et stort problem, ifølge undersøkelsen.

- *Flytting og hjemkomst:*

Mange opplevde visse utfordringer da de flyttet tilbake til hjemlandet etter noen år i utlandet, for eksempel å komme på bølgelengde med jevnaldrende nordmenn. Man følte seg både fremmed og rastløs, og savnet tidligere venner. Noen følte seg derfor mer hjemme i den kulturen de hadde reist fra og lengtet tilbake dit (64%). Likevel regnet 93% Norge som sitt hjemland.

Det er blitt påpekt at misjonærbarnundersøkelsen har hatt for mye fokus på de negative sider ved å ha vokst opp i utlandet. Flere barn stod fram i debatten i Vårt Land og fortalte om en god oppvekst, nettopp som en motvekt til debatten i media.¹³¹ Det er nå en gang slik at det negative og sensasjonelle blir slått så stort opp, at det positive blir fortrent eller glemt. Men om mye har vært bra, kan det aldri forsvares at det ikke var skadelig/traumatisk å måtte gå på skole borte fra foreldrene.

Beklagelse

Organisasjonene har gjennom rapporten både fått kunnskap om og erkjent hva oppvekst og skolegang borte fra foreldrene gjør med barna. Nå rettes blikket framover, og en har vært opptatt av hva som må skje videre.

For det første har man lagt til rette for samtaler med organisasjonens ledelse for dem som ønsket det. Man har lovet å bistå med faglig individuell oppfølging på misjonens regning. For det andre vil man følge opp med regionale samlinger hvor en inviteres til samtaler om rapporten. Dessuten planlegges regionale samlinger også for misjonærbarnforeldre. Alle disse samlingene blir holdt i løpet av 2010.

Viktigere er at NMS og NLM sammen har gitt ut en offentlig beklagelse¹³² av internatordningen som har ”ført til betydelig svekket livskvalitet for mange.” Man konstaterer at barn på skoleinternatene er blitt utsatt for ”en betydelig grad av omsorgssvikt.” Videre sies det at ”med økt kunnskap, spesielt tilknytningsforhold og belastning ved atskillelse, erkjenner vi at det systematiske skillet fra foreldrene som internatordningen medførte, har hatt store

¹³¹ Alvild Strømme, ”Gode minner fra NCS,” Vårt Land, 10.07.2007

¹³² Oppvekst og skolegang i utlandet, 9

negative konsekvenser. NMS og NLM erkjenner at organisasjonene var for sene til å ta til seg denne kunnskapen og la den få konsekvenser.”

Hva får undersøkelsen å si for misjonærrollen?

Det har sikkert ikke vært lett for generalsekretærene å stå fram på vegne av sine organisasjoner og beklage ordningen med internatskoler på en så klar måte som de har gjort det. Med en beklagelse sies det rett ut at en forkaster det systemet som i alle år fram til vår tid har vært benyttet. Nå har både forskning og denne undersøkelse fastslått hvor skadelig det er å bli skilt fra sine foreldre over tid i så ung alder. Og mye er allerede blitt forandret, som vi har sett. Noen konsekvenser har dette ført til. Men spørsmålet om dette også får konsekvenser for den framtidige misjonærrolle har ikke vært så mye framme i debatten.

I det følgende vil jeg drøfte misjonærrollens framtid ut fra forskjellige perspektiv. Aktuelle spørsmål vil være: I hvilken grad er det rett at rapporten alene skal bestemme framtidens misjonærrolle? Har rapporten et for ensidig fokus på de negative opplevelser og dermed overskygger for det positive ved den nåværende misjonærrolle? Det slås nå fast at foreldrekallet er viktigere enn misjonærkallet. Må kallsforkynnelsen legges om? Er forståelsen av kallet i tråd med den bibelske kallstanken? Må misjonærenes tid på misjonsmarken forkortes? Eller er det en fordel bare å sende ut enslige misjonærer, slik katolske kirker gjør? Vil rekruttering av misjonærer avta i kjølvannet av rapporten? Er det riktigere å støtte og underholde nasjonale medarbeidere framfor å lønne og sende ut dyre norske misjonærer? Trenger vi i det hele tatt å sende misjonærer ut lenger der det eksisterer en nasjonal kirke? Dette er spørsmål jeg vil ta med i drøftingen videre.

Hvor nødvendig er det at framtidens misjonærrolle heretter skal bestemmes og styres av ovennevnte rapport?

Både i debatten om misjonærbarnas oppvekst i 2007 og etter at utgivelsen av rapporten kom i 2009 er det blitt hevdet at selve rapporten har vært for negativt fokusert. Likevel kan en ikke bare overse rapporten. Da ville det blitt ny mediastorm. Der er dem som både hilser rapporten velkommen og dem som mener en kunne klart seg uten.

Sigurd Fossland (misjonærbarn) skrev i Vårt Land ¹³³ at spørreundersøkelsen og debatten i seg selv tar utgangspunkt i ”hvor forferdelig misjonærbarn har hatt det.” Media griper slik informasjon begjærlig. Programledere og reportere mangler objektivt forhold til tema, og hele debatten får en skjev framstilling. Han påpeker at dermed ”tror alle at misjonærbarn har det forferdelig og begynner å kritisere misjonærene og misjonsorganisasjonene, og galt blir verre.” I et innlegg i Vårt Land ¹³⁴ mener innsenderen at IRIS rapporten legger opp til ”en storstilt stakkarsliggjøring av ressurssterke mennesker som var så heldige tidlig i livet at de fikk lov å sanke verdifull internasjonal erfaring...” Etter innsenderens mening er vi vitne til en ”kollektiv fordømmelse av oppvekstvilkårene til barn som er oppvokst i utlandet.” Videre heter det: ”Denne tårevåte tilnærmingen er interessant, ikke minst fordi alle vet at statistisk materiale kan vinkles akkurat slik den enkelte ønsker, for å ramme de man har bestemt seg for å ydmyke. Denne gangen gjelder det de idealistiske misjonærene...” ”Det er på høy tid å utfordre det årelange offerrollefokuset på misjonærbarn. Man kan undre: Hva er det med Norge og den nitidige trangten til å sutre over et eller annet i barndommen? Er vi blitt prinsessen på erten?” I innlegget hevdes det at IRIS rapporten i realiteten tilbakeviser en rekke av påstandene om at det er synd på barn som har vokst opp i utlandet. Det begrunnes med at 83% har høyere utdanning, mot 25% i befolkningen for øvrig. At hele 40% av de som fikk tilsendt spørreundersøkelsen ikke svarte, tas til inntekt for at de ikke fant grunn til å beskrive noe negativt om deres oppvekst. Tvert om fremstår misjonærbarn som ”usedvanlig ressurssterke, internasjonale, språkmektige og dyktige kulturbærere.” Deler av den offentlige debatt, samt selve spørreundersøkelsen, må ifølge innsenderen karakteriseres som en slags mobbing av misjonærer. Med den beklagelse som generalsekretærene kom med, er det å håpe på at en nå skal kunne ”gjenreise respekten for det historisk betydningsfulle arbeidet som misjonærer har utført over hele verden.”

Ut fra disse innleggene bør ikke rapporten alene være bestemmende for framtidens misjonærrolle. Vårt Land er da også blitt kritisert for å slå opp misjonærbarnas oppvekst som en stor sensasjon. NLM's generalsekretær og informasjonssjef skrev i Vårt Land

¹³³ Vårt Land, <http://verdidebatt.no/sifoss/>, ”Misjonærbarn”

¹³⁴ Vårt Land, <http://www.verdidebatt.no/debatt/cat12/subcat13/thread29251/>, ”Misjonærbarns selvmedlidenhet”

07.07.2007¹³⁵ at avisens framstilling av internatlivet i Nairobi på 80-tallet var tendensiøst og arrogant. ”Mange er svært skuffet og såret over VL’s sensasjonspregede artikler.” ”Tidligere lærere kjenner seg angrepet.” ”Hvilken grunn har VL for å anklage oss for å ha tatt for lite ansvar?”

Det har altså vært en opphetet debatt, og innleggene viser at sterke følelser har vært i sving med både angrep og forsvar, kanskje på bekostning av det saklige innhold. I pressemeldingen som ble sendt ut i forbindelse med offentliggjøringen av rapporten (12.12.2009) påpekes det at mange hadde hatt en god oppvekst, men at organisasjonene var særlig interessert i å få kartlagt hva som hadde voldt smerte og unødige belastninger. Rapporten viste at internatordningene hadde ført til betydelig svekket livskvalitet for mange, og at systemet ofte ikke vernet barna mot krenkelser eller overgrep. Nå ville en videreføre prosessen med kartlegging og gi mulighet for tilbakemeldinger gjennom regionale samlinger i 2010.

Så langt jeg kan se har NLM og NMS ikke bagatellisert de fakta om omsorgssvikt og overgrep som er blitt avdekket. De har erkjent at det systematiske skille av barn og foreldre var uholdbart. De bekrefter de at en har vært barn av sin tid,¹³⁶ men har nå fått dokumentert at internatlivet var en stor belastning. Videre vil de følge opp rapporten ved å invitere både misjonærbarn og foreldre til samlinger der følelser kan få komme til uttrykk. På dette området skjer en holdningsendring og vilje til å ta et oppgjør med tidligere praksis, selv om det måtte en hard debatt til i media før ting begynte å skje. Men når en nå allerede har lagt ned de fleste internatskoler og vil legge om skolesystemet slik at barna skal slippe atskillelsen fra sine foreldre, er spørsmålet hvilke konsekvenser dette får for framtidens misjonærrolle. Får det konsekvenser i det hele tatt?

Allerede før rapporten forelå hadde man begynt å legge om skolesystemet med ambulerende lærere som kunne undervise barna hjemme. Rapporten bekrefter det man allerede hadde innsett. Når en derfor har fått dokumentert det man i senere år er blitt klar over, betyr det at dokumentasjonene får forpliktende følger. Det betyr - slik jeg ser det - at heretter kan ikke en misjonærfamilie plasseres hvor som helst på misjonsfeltet uten å ta hensyn til at barna kan få

¹³⁵ Ola Tulluan og Espen Ottosen, ”Tendensiøst og arrogant av Vårt Land,” Vårt Land, 07.07.2007

¹³⁶ Lars Halvor Magerøy, ”Vi var barn av vår tid,” Vårt Land 07.07.2007

en eller annen form for hjemmebasert undervisning, evt. får mulighet til å gå på lokal skole med supplerende undervisning i norsk og andre fag. Er det snakk om å plasseres i avsidesliggende strøk som gjør den slags undervisning vanskelig, bør heller familier med barn under (eller over) skolealder plasseres der. Har man voksne barn er de ofte igjen i Norge, og det gjør det mulig for foreldrene å bli plassert der det er behov for dem.

De familiære behov må være det første man tenker på før utreise til misjonsmarken. Familien kommer først. Det kan igjen bety at der de familiære behov ikke blir tilfredsstilt, må tjenesten enten avbrytes eller familien omplasseres. Slik sett kan det i noen tilfeller føre til mer korttidstjeneste for enkelte misjonærfamilier. Dette ser ut til å være en følge av dokumentasjonen som foreligger. Men dersom korttidsmisjonæren blir løsningen, vil det få følger for hvor langt man når inn til lokalbefolkningen. Som tidligere påpekt bruker misjonæren forholdsvis lang tid før han behersker språk og kjenner kulturen godt nok til å kunne kommunisere slik han bør. Så kan man spekulere over hva som er best, enten å være ute kort tid av hensyn til barna uten at man er blitt effektiv med hensyn til språk og kultur, eller å være der lenger, kjenne folk og kultur så godt at en føler seg til nytte, men på bekostning av barnas situasjon. Den avveiningen er ikke enkel.

En annen løsning er å la misjonæren ha en pendlerrolle, der han pendler fram og tilbake til misjonsfeltet, mens familien bor i Norge på grunn av barnas skolegang. Dette kan være en løsning for noen, litt avhengig av hva type oppgave en står i. Jeg ser ikke dette som en ideell løsning hvis en står i et vanlig menighetsbyggende arbeid. Men står en ansvarlig for visse prosjekt som ikke gjør det nødvendig å være fysisk tilstede til enhver tid, kunne en slik ordning være aktuell. Men det må familien finne ut av i dialog med misjonens ledelse. Barna blir i dette tilfelle skilt fra sin far for en periode. Desto mer krevende blir det å oppfylle morsrollen. Hun får aleneansvar for barna og må klare seg uten mannen. På sikt kan det virke slitsomt og eventuelt virke oppløsende på familien. For misjonen blir det en dyrere løsning.

Men en bør prinsipielt unngå å splitte familien. Riktignok lever vi i en tid der kommunikasjon og reisemulighetene er helt annerledes enn tidligere. Likevel må en også i dag vurdere om misjonærpendlerrollen er verdt den prisen en betaler ved å være borte fra familien i uker eller

måneder.¹³⁷ Nå er ikke pendlerrollen unik for misjonærene. I det norske samfunn lever mange familier i en eller annen form for pendlertilværelse. Vi finner familier som lever oppsplittet over lenger tid for eksempel innen sjøfart, oljevirksomhet og utenrikstjeneste. Og i det engelske samfunn er fremdeles kostskole et utbredt fenomen. Man kan bare spekulere i hva dette har ført til. Men den debatten går jeg ikke inn på her.

Den katolske kirke har en annen praksis. Deres prester/misjonærer lever ugift og har ingen familie å ta hensyn til. Slik slipper man unna hele familieproblematikken. Man kan stå på så mye man orker, og misjonen sparer mye penger. Det får så være, men sølibatet har også skapt problemer, ikke minst i forhold til afrikansk kultur. Hvordan skal man kunne leve et etisk forsvarlig liv som ugift? Går det virkelig an? Ofte tror man ikke det, og enslige misjonærer i våre organisasjoner har mer en gang fått spørsmål om hvor ektefeller bor. Kommer han/hun ikke snart ut? Dermed er ikke veien lang til at man mistenker misjonæren for å ha et forhold til en eller annen, kanskje en medmisjonær. Det er en av grunnene til at en prøver å unngå plassering av to enslige misjonærer av forskjellig kjønn på samme sted.

NT åpner for muligheten for et valg mellom et liv som enslig for Guds rikes skyld, og livet i ekteskap og familie.¹³⁸ Men NT knytter aldri opp den enslige stand mot apostel- eller misjonærtjeneste, for også de som står i en slik tjeneste, har rett til å gifte seg (1 Kor 9,5). Å være samlet som familie på misjonsmarken er da best i samsvar med hva NT har å si om forholdet mellom familie og tjeneste. Knut Alfsvåg skriver om dette:¹³⁹

Det bibelske alternativ er ekteskap eller ikke ekteskap, ikke et familieliv med eller uten personlige relasjoner. Det er derfor vanskelig å komme forbi at det er den ensidige vektlegging av den subjektive kallsopplevelse som skapte det paradoks at en måtte forkynne kjærlighetens evangelium ved å blokkere kjærlighetsrelasjonen mellom foreldre og barn. I NT er perspektivet det motsatte; her er gode og sunne familierelasjoner et kriterium for skikkethet til tjeneste (1 Tim 3, 4-5).

¹³⁷ NLM misjonær Asbjørn Aavik beskriver i flere av hans bøker om konflikten ved å være familiefar og misjonær. For ham var lydigheten mot kallet overordnet hensynet til familien, og han virket mange år i Kina mens familien bodde i Norge. Jevnfør Lisbeth Mikaelsson, "Fortellinger om kallet" i *Med hjertet på flere steder*, 289

¹³⁸ Knut Alfsvåg, "Misjonærkall og foreldrekall – fruktbar spenning eller uløselig konflikt?" i *Med hjertet på flere steder*, 297

¹³⁹ Ibid, 302

Må kallsforkynnelsen legges om?

Her er det på sin plass å si noe om kallsforståelsen. Som tidligere nevnt er misjonærrollen forankret i kallet og kallsforkynnelsen. Gud kaller til misjonærtjeneste. Kallet er ofte blitt framstilt som en livslang tjeneste i troskap mot Gud og misjonen. Stort sett har misjonærene vært lojale mot sin organisasjon, svært få har forlatt den til fordel for en annen organisasjon eller et arbeid utenfor misjonssammenheng, i alle fall så lenge barna gikk i barne- og ungdomsskole. Kunne man ikke reise ut lenger på grunn av barnas skolegang eller av helsemessige grunner, støttet de fleste fortsatt misjonen gjennom foreningsarbeid, forbønn og offer.

Likevel ser vi at misjonen nå tar et oppgjør med sin egen kallsforståelse. Misjonærkallet, eller misjonærtjenesten, er ikke det primære lenger, men foreldrekallet, eller foreldreansvaret. Familien går foran tjenesten.¹⁴⁰ Det sier man i uttalelsen i forbindelse med offentliggjøringen av rapporten (s. 5, om kallsforståelse). Der heter det: ”På bakgrunn av den kunnskap vi nå sitter med, må vi være villige til å stille kritiske spørsmål til hvordan kallet til misjonærtjeneste har vært formidlet i våre organisasjoner og ta et oppgjør med den kallsforståelsen som satte misjonærkallet foran foreldrekallet.” Det er revolusjonerende i seg selv.

Dette er også i tråd med Luthers kallsetikk. Den lille katekisme ble jo nettopp skrevet¹⁴¹ som et hjelpemiddel for fedre til å lære sine barn/familie i den kristne tro. I innledningen til forklaringen av den apostoliske trosbekjennelse, de ti bud osv. står: ”Hvordan en far på en enkel måte skal lære sin *familie* i ...” I Luthers store katekisme sies det:¹⁴² ”Foreldrene skal huske på at de selv er under lydighet mot Gud, og at de framfor alt skal ta seg av kallet sitt i oppriktighet og troskap. De skal altså ikke bare ernære og forsørge sine barn, tjenere og undersåtter legemlig, men de skal aller mest oppdra dem til Guds pris og ære.” Hvor høyt Luther setter foreldrekallet fremgår også av følgende sitat: ”Uten tvil er far og mor apostel, biskop og prest for barna, fordi de forkynner dem evangeliet. I korthet: Det finnes ikke noen

¹⁴⁰ Dette ble drøftet under en samling for foreldre til misjonærbarn på Misjonshøgskolen i Stavanger 3. okt. 2010 der undertegnede var til stede. Man pekte på dilemmaet: Den samme Gud som gav oss barnet, gav oss også kallet. Når disse to spilles ut mot hverandre, får vi en umulig situasjon. Nettopp det må unngås, ble det sagt.

¹⁴¹ *Den lille katekisme* ble skrevet i 1529

¹⁴² *Luthers store katekisme*, forklaring til det fjerde bud

større og edlere makt på jorden enn den foreldrene har over barna, for de har jo både den åndelige og verdslige makt over dem.”¹⁴³ Videre sier Luther om kallet: ”... Er du far, mor: Tro på Jesus Kristus, så er du en hellig far og en hellig mor. Forhør dine barn hver morgen, la dem be, refs dem og forman dem. Stell i huset og kok i kjøkkenet. Alle disse gjerningene er hellige, for du er *kalt* (min utheving) til dem...”¹⁴⁴ For Luther var altså foreldrekallet minst like viktig som pretekall. Men til forskjell fra kallet til kirkelig tjeneste var foreldrekallet noe som ble gitt en i og med barna, og som man ikke kunne *velge* om man ville gå inn i når man først hadde fått barna.

Hva har da vært galt med den tidligere kallsforkynnelse? Den har for det første blitt framstilt som noe hellig en ikke bør sette seg opp imot. Gud kaller noen til tjeneste som misjonærer. Da må ingen være ulydige mot kallet. Frykten for å svikte Gud og kallet ligger der som en uro hvis en ikke melder seg til tjeneste. Kallet har vært i fokus når man har diskutert om man skulle starte opp arbeid i nye områder eller land. Hvem vil vel svikte når kallet lyder: Kom hit og hjelp oss! For det andre har kallet til tro og etterfølgelse gått hånd i hånd med kall til tjeneste. Denne sammenblanding kan skape forvirring. At Kristi etterfølgelse gjelder livet ut, er åpenbart, men hva med en tjeneste som vi blir kalt til å gå inn i? Kallsforkynnelsen har derfor vært lite nyansert og reflektert. For det tredje har forkynnere i organisasjonene knyttet kallet sterkt opp mot egen organisasjon, som rimelig er. Man ville jo rekruttere til tjeneste i egne rekker. Indirekte er det også blitt advart mot å gå inn i kristent arbeid som avviker fra det teologiske grunnsyn som organisasjonen står for, spesielt fra NLM sin side. Nettopp dette har skapt en følelse av å ha sviktet kallet når en måtte forlate organisasjonen og søke jobb andre steder. En går også med en følelse av å ha sviktet misjonsfolket som har fulgt misjonæren gjennom bønn og offer. Dette har for enkelte misjonærer skapt en slags identitetskrise. For det fjerde er, som vi har nevnt, misjonærkallet blitt framstilt som viktigere enn familien. Intet måtte hindre en i å lyde kallet, heller ikke på misjonsmarken. De byrder og smerter som ble påført både barn og foreldre ved at barna måtte bo på internat, mens foreldrene realiserte sitt kall der de var plassert, var bare en del av kallets smerte og offer. Slik måtte det bare være.

¹⁴³ Kurt Aland, i *Hva sier Luther?*, sagt om foreldre, 75

¹⁴⁴ Ibid, sagt om kall, 128

Så er spørsmålet hva misjonærbarndebatten og selve rapporten har hatt å si for rekruttering av misjonærer. Det er grunn til å tro at medias negative fokus rundt misjonærbarnas oppvekst har resultert i færre nye misjonærer.¹⁴⁵ Det har også ført til drastisk redusert tjenestetid. I framtiden må misjonens kallsforkynnelse likevel ikke tones for mye ned. En trenger ny rekruttering av misjonærer som aldri før.

Men er det rett å bruke ordet 'kall' i det hele tatt om tjenesten? Magnus Malm tar i sin bok *Veivisere* et oppgjør med selve kallsforståelsen.¹⁴⁶ Kallet er å følge Kristus. Kristus møtte Peter med det enkle: "Følg meg!" "Nå er det ikke lenger det Peter *gjør* som er viktig, men hvem han *følger*: Jesus," skriver Malm, "kallet er at Jesus kaller oss inn i et personlig fellesskap med seg selv." "Kallet er gjenoppretting av relasjonen mellom Gud og mennesker, for at de skal bli hele og finne sin sanne identitet." "Så lenge vi ikke ser at det indre livet *utgjør* kallet, men i stedet oppfatter det som en *forberedelse* for vårt kall, kommer vi aldri til rette med det," leser vi (s. 101) Hvilket ord brukes da om tjenesten? Malm sier: "Kallet er et kall til Jesus. Sendelsen er at denne Jesus sender meg ut i et oppdrag." "Kallet er mitt livs store og evige prosjekt, sendelsen er *tidsbegrenset* (min utheving) og meget fleksibel." Videre sier han: "Det er livsviktig å *holde fra hverandre* kallet og sendelsen. Det er når vi blander dem sammen, vårt arbeid blir identitetsbærende og dermed truer livet i stedet for å fremme det. Men det er også viktig å se den dynamiske *sammenhengen* mellom kall og sendelse." (s. 147)

Jeg tror Malm peker på noe vesentlig her. Så gjenstår det å se om og eventuelt hvordan organisasjonene legger om sin kallsforkynnelse. Det kan hende at unge misjonærer som melder seg til tjeneste i dag, kanskje ikke er seg like bevisst som tidligere at de har et direkte kall fra Gud. Dessuten er de kanskje mer innstilt på å gjøre misjonærtjeneste for en begrenset periode. For noen som melder seg til tjeneste er kanskje lyst og interesse like sterke motiv som selve kallsmotivet. Men det burde vel ikke være noen motsetning, kallet kan vel ha sitt utspring i eventyrlyst for den saks skyld?

¹⁴⁵ Tjelle, "Misjonærdebatten," i *Med hjertet på flere steder*, 105

¹⁴⁶ Magnus Malm, *Veivisere*, 46

Så må en ikke glemme at forkynnelsen av kallet til *misjon* er like viktig som kallet til *misjonærtjeneste*. Om ikke *misjonærkallet* er evigvarende, bør misjonskallet forstås som å være det, det vil si at det gjelder for Kristi etterfølgere inntil hans gjenkomst (Matt 28,18-20). For Gud vil misjon og i og med dåpen er alle kristne kalt til å ta del i hans misjon. Og Gud trenger mennesker til å være et vitne i hjembygda, menigheten, byggefeltet, i fritiden og på arbeidsplassen like mye som han sender misjonærer til fjerne himmelstrøk.

Bør vi slutte å sende ut misjonærer og heller støtte nasjonale arbeidere i den nasjonale kirke?

Det er ikke til å komme forbi at misjonærtjenesten er en dyr ordning. Misjonærene er heller ikke effektive så lenge de lærer språk og skal tilpasse seg den lokale kultur og samfunnsliv, som vi har sett. Undervisning av barna har alltid vært dyrt. På de fleste misjonsfelt har en lokal kirke eksistert i mange år allerede, og mange av dens ledere har fått en høy utdanning. Er ikke tiden da inne til å trekke seg helt ut, og la den lokale kirke selv overta styre og stell? Da kunne misjonen heller bidra til å lønne kirkens driftsbudsjett i form av lønn til prester og evangelister. Slik vil en slippe unna hele problematikken med atskilte familier.

Det er ikke en ukjent tanke å gjøre seg selv overflødig ved å overlate alt til den nasjonale kirke. Men vi er ikke der enda. Riktignok samarbeider misjonen med selvstendige kirker, men mange av dem er langt fra selvunderholdende. Mye av inntektene kommer av naturalia, men slår avlingen feil på grunn av tørke eller flom, svikter inntektene tilsvarende. På landsbygda er mange av de kristne innfødte bønder, i byene har mange fast inntekt. Men i de fleste land som misjonsorganisasjonene arbeider i, sliter en med høy inflasjon og arbeidsledighet. Av økonomiske grunner ønsker man støtte fra Norge. For det andre ber kirken fremdeles om misjonærer som prester og bibelskolelærere, regnskapsførere, leger og sykepleiere. Og er det spørsmål om å nå inn i mer avsidesliggende strøk for å misjonere, er misjonæren en god hjelp. Misjonæren har bil, og med misjonæren kommer gjerne ekstra bevilgninger til evangeliseringsarbeidet i kirken. Så lenge kirken ønsker misjonærer velkommen, bør misjonen sende misjonærer.¹⁴⁷ For det tredje er utsendelse av misjonærer så å si selve

¹⁴⁷ Norsk råd for misjon og evangelisering (NORME) holdt en tre dager lang konferanse i Oslo (okt. 2010) under tema: "Misjon til forandring" ("Transforming mission") med kirkelige representanter fra Afrika, Asia og Europa tilstede. Man hadde i forkant evaluert norsk misjon. Konklusjonen ble at norsk misjon er fortsatt ønsket, på visse betingelser. Norsk misjonsinnsats er fortsatt viktig og ønsket på flere felt. Noen oppgaver gjør de lokale kristne

eksistensgrunnlaget for misjonsorganisasjonen. Hva blir igjen av den hvis den ikke har noen å sende? Hvem skal da formidle hjem til misjonsfolket om det som skjer på misjonsmarken?

Uteblir misjonærene, mister misjonsfolket noe av sitt eierforhold til arbeidet på misjonsmarken. Det kan igjen føre til minkende interesse og sviktende inntekter.

Misjonærenes tid er neppe forbi. Misjonærrollen vil heller ikke forandres noe særlig, så lenge man finner gode ordninger der misjonærfamilien minst mulig splittes opp.

Oppsummering

1. Misjonærbarnas situasjon har alltid vært tema for debatt, men det er først på 90-tallet at misjonærbarna selv har stått fram og fortalt sin historie og erfaringer med å leve adskilt fra foreldrene. To navn har vært sentrale her: Kari Grasmø (NLM) og Berit Dahl (NMS).

Det var debatten i 2007 som førte til at selve misjonærbarnrapporten ble gjennomført.

Debatten begynte med at to søsken satte ord på hva de hadde opplevd på internatskolen i Kenya på 80-tallet. Gunnar Tjestveit mente NLM burde få dokumentert hva som skjedde på skolen etter det søsteren Ingvild hadde fortalt. Det var ikke NLM umiddelbart villig til og sendte ballen tilbake til Gunnar som selv kunne undersøke forholdene. Det utløste et skred av innlegg, spesielt i avisen Vårt Land. Fra flere hold ble det pekt på at avisen krisemaksimerte og var for ensidig fokusert på de negative følger ved å bo adskilt fra foreldrene. Også foreldrene til søskenparet deltok i debatten og håpte at helbredelse kunne skje ved at man satte ord på det vonde og la ansvaret der det hørte hjemme. De ville selv bidra til at så kunne skje.

Allerede etter debatten på 90-tallet merket man en holdningsendring fra misjonens side ved at internatskolene i sin helhet ble lagt ned. Likevel etterlyste Berit Dahl i et skriv et virkelig oppgjør med NMS's kallsteologi som rettferdiggjorde virkemidlene. Til slutt gikk NMS og NLM sammen om å få en grundig dokumentasjon om barns oppvekst i utlandet som ikke bare omfattet forholdene i Nairobi, men alle internatskoler.

2. Misjonærbarnrapporten utgjør et grundig dokument på 141 sider. Den tar for seg forskjellige tema: skoletiden, opphold på internatet, betydning av oppvekst i utlandet,

vanskelige og krenkende opplevelser, flytting og gjenkomst og helse og livssyn. 1481 misjonærbarn fra NMS og NLM hadde svart på spørreskjemaene, og de hadde i gjennomsnitt bodd på internat i 4 år.

3. Da rapporten ble offentliggjort 12. des. 2009 kom generalsekretærene i NMS og NLM med en offentlig beklagelse av internatordningen som hadde ført til betydelig svekket livskvalitet for mange. Man tok dermed avstand fra ordningen med et systematisk skille mellom foreldre og barn i oppvekst. 2010 er satt av til regionale samlinger der man ønsker å følge opp alle som ønsker det.

4. Jeg tar så opp en del aktuelle spørsmål relatert til framtidens misjonærrolle. De viktigste er: Hva får undersøkelsen å si for framtidens misjonærrolle? Må kallsforkynnelsen legges om? Bør en la være å sende ut framtidige misjonærer ettersom det er mer økonomisk å støtte en eksisterende nasjonal kirke?

Konklusjon

Hovedfokus i oppgaven har dreid seg om misjonærrollen og misjonærbarna. Oppgaven har jeg rent metodisk delt inn i fire deler: Først har jeg en historisk beskrivelse av selve misjonærrollen før jeg har gitt en beskrivelse av misjonærrollen i en kontekstuell sammenheng på misjonsmarken. Tredje del har dreiet seg om en teologisk refleksjon over misjonens berettigelse. I siste del har jeg først tatt for meg de debatter som førte til at undersøkelsen ble gjennomført. Etter en kort gjennomgang av selve undersøkelsen har jeg drøftet hva dette har å si for framtidens misjonærrolle.

Når det skal konkluderes med hvorvidt misjonærrollen må endres etter misjonærbarnundersøkelsen, må utgangspunktet være en vurdering av det handlemønster som i oppgaven er knyttet opp mot misjonærens tjeneste. Misjonærrollen innebærer en tjeneste med Guds ord der en er utsendt av en misjonsorganisasjon til en ny og fremmed kultur, for å løse konkrete oppgaver. Bak organisasjonen står misjonsfolket. Drivkraften i denne tjeneste har vært kallet, både det ytre kall gjennom forsamlingen/organisasjonen, og det indre kall - en overbevisning om at Gud hadde kalt en til å bli misjonær.

Ut fra den teologiske refleksjon er misjon villet av Gud. Misjonsbefalingen står ved lag inntil alle folkeslag er nådd, ja, inntil verdens ende (Matt 28,19-20). Oppdraget er derfor ikke fullført. Målet er å føre alle mennesker til tro. ”Men hvordan kan de tro på en som de ikke har hørt om? Og hvordan kan de høre dersom ingen forkynner? Og hvordan kan noen forkynne hvis de ikke er utsendt? ” (Rom 10,14-15) Noen må altså *sendes* for at alle skal bli nådd med evangeliet. Det innebærer igjen at noen må krysse grenser for å nå mennesker i en ny kultur der det kristne budskap er mer eller mindre ukjent.

Jeg har påpekt at en slik tjeneste ikke alltid går av seg selv. Den krever tålmodighet, visdom og evne til å tilpasse seg en ny kultur. Til en misjonærtjeneste hører også med å gi avkall på et liv i hjemlandet sammen med slekt og venner, og med de goder samfunnet gir. Så har det vist seg at kanskje en av de største utfordringer og problem ved misjonærrollen ikke ligger i de mange oppgaver tjenesten innebærer, men i egen familie. Misjonærene er også foreldre. De har reist ut med et kall, og barna har fulgt med på lasset. Misjonærbarnundersøkelsen viser at mange av barna har tatt skade av langvarig atskillelse fra sine foreldre i oppveksten, noe også forskning bekrefter. I god tro har misjonsorganisasjonene i alle år opprettholdt et system der barna fikk sin skolegang borte fra sine foreldre. Samtidig har internatskolesystemet stadig vært gjenstand for debatter både i misjonens ledelse og på misjonsfeltene, da man så at adskillelsen opplevdes tung og vanskelig for de fleste. Men det er først i nyere tid man har fått dokumentert at denne ordningen har vært skadelig for barna. Da holder det ikke lenger å si at ordningen er nødvendig – for evangeliets skyld!

Dette tar man nå offisielt avstand fra gjennom den beklagelse som kom. Men da er spørsmålet: Må misjonærrollen endres etter det man nå vet? Kan ikke misjonæren fungere i sin tjeneste uten å sende barna av sted på internatskole? Det mener jeg absolutt han kan. Der er ingen grunn til å avskaffe selve misjonærtjenesten, men betingelsen må være at det må finnes gode løsninger for barna, der de slipper å bli atskilt fra foreldrene i oppveksten. Men dette er et praktisk - og ikke et teologisk - problem som må kunne løses for den enkelte familie. Dessuten ser vi i NT at enslig stand ikke knyttes opp mot aposteltjenesten, men at gode og sunne familierelasjoner er et kriterium for skikkethet til tjeneste (1 Tim 3,4-5). Løsningen er derfor ikke at misjonærrollen heretter ensidig må være forbundet med den enslige misjonær (uten at jeg dermed sier noe negativt om misjonærer som ikke gifter seg). At misjonæren i den nye kultur får være samlet som familie har en egenverdi i seg selv, da livet i

en kristen familie i seg selv kan fungere som et vitnesbyrd utad. Det må jo innebære en viss forandring i selve rollen som forelder i og med at han har barna hjemme hele året. Han kan ikke sende barn i skolepliktig alder fra seg som tidligere.

Undersøkelsen viser også at misjonærbarna klarer seg minst like godt i det norske samfunn som andre barn. De skaffer seg utdanning som ligger over gjennomsnittet og har med seg mye erfaring og kunnskap som gjør dem til ressursmennesker i storsamfunnet. De får kjennskap til andre kulturer, er mer tolerante og har evne til å tilpasse seg nye forhold. Det forteller oss at å vokse opp i utlandet i seg selv er berikende. Misjonæren må derfor gjerne reise ut med sin familie, så sant barna får bo hjemme.

Men om misjonæren finner ut at tjenesten må avsluttes på grunn av familien, må han ikke av den grunn få en følelse av å ha sviktet kallet. Jeg har i oppgaven nettopp gjort et poeng av at der er en tydelig distinksjon mellom kall og tjeneste, slik Magnus Malm også gjør. Vi skal generelt være forsiktige med å la kall og tjeneste være så infiltrert i hverandre. Misjonærrollen har ofte hatt et spesielt stempel over seg som noe unikt og hellig som en ikke forandrer på. Kall og tjeneste har blitt sett på som to sider av samme sak, uten at en har tatt i betraktning familiesituasjonen. Vi må bort fra den tenkningen. Kallet har med Kristi etterfølgelse å gjøre, mens tjenesten er tidsbegrenset og til dels familieavhengig. Der er ingen regel som sier "en gang misjonær alltid misjonær." Det gjenstår å se om misjonsorganisasjonene for alvor vil legge om sin kallsforkynnelse og kallsforståelse.

Vi er alle barn av vår tid. Vi har fått kunnskap om hva barns adskillelse fra sine foreldre gjør med dem. Den kunnskap hadde ikke våre forfedre. Igjen siterer jeg fra *Med hjertet på flere steder*: "Vi skal være forsiktige med å sette oss til doms over fortidens handlinger – fordi vi har andre kognitive forutsetninger enn de våre dokumenter eller vår tekst ble til under." "... vi må forstå hvordan vi mennesker reflekterer og tar avgjørelser innenfor et begrenset sett av valgmuligheter..." "Vi lever innenfor en historisk kontekst som farger våre valg og våre beslutninger. Også disse valgene vil en gang bli vurdert ut i fra premisser og forutsetninger som vi i dag ikke kjenner." (s. 27)

Det overordnede *oppdrag* som Jesus gav oss gjennom misjonsbefalingen står uendret. Kirken/misjonsorganisasjonene ønsker da gjennom sine utsendinger å gå inn i de mange

forskjellige oppgaver og *tjenester* som er nødvendige for å nå dette målet. Vil misjonærbarnundersøkelsen da medføre forandringer? Ikke i forhold til selve oppdraget. Samtidig er verden i endring. Vi lever i en global sammenheng. Teknologiske fremskritt på mange områder er tatt i bruk i evangeliets tjeneste. Det gjør at de forskjellige tjenester en tar i bruk for å nå det store mål, kan gjøres enklere og på andre måter. Dette kan få en viss innvirkning i selve misjonærrollen ettersom misjonæren blir mer mobil og for eksempel kan utføre enkelte tjenester fra hjemlandet uten å være fysisk til stede på misjonsfeltet. Det åpner for nye samværsformer med familien. En pendlertilværelse mellom hjemland og misjonsfeltet kan da være en løsning som totalt sett gir mer tid sammen med familien. Samtidig har nasjonale kirker vokst fram og tatt ansvar. Deres ledere er tydelige på at man fremdeles trenger misjonærenes kompetanse og tjenester, både som rådgivere og lokale medarbeidere. Selv med den kunnskap vi nå har om barns oppvekst i utlandet er altså ikke misjonens tid forbi. Misjonæren trengs fortsatt. Samtidig ser vi at misjonærrollen i senere år er i ferd med å endres. Denne endring skyldes ikke primært selve misjonærbarnundersøkelsen. Men ettersom man har innsett hvor skadelig det er for barnas langvarige atskillelse fra sine foreldre, kommer utviklingen i det globale samfunn vel med for å kunne utføre fremtidige misjonærtjenester som samlet familie. I denne omstillingsprosessen ser vi den tydeligste forandring i selve foreldrerollen.

Litteraturliste

Bøker

- Aavik, Asbjørn. *De venter*. [ukjent sted] Gry Forlag, 1963
- Aland, Knut. *Hva sier Luther? Et Luther-leksikon*. Oslo, Lunde Forlag, 1974
- Bauckham, Richard . *Bible and Mission. Christian Witness in a Postmodern World*. [ukjent Sted] Baker Academic, USA, 2003
- Bibelen*. Det Norske Bibelselskap, 1978
- Borgenvik, Johan. *Det bibelske grunnlag for misjonærkallet*. [ukjent sted] Luther Forlag, 1974
- Bosch, David J. *Transforming Mission, Paradigm Shifts in Theology of Mission*. Maryknoll, N.Y.: Orbis Books, 1991
- Confessio Augustana*, Den Augsburgske Bekjennelse, 1530
- Dahl, Berit, Håtveit, Kirsti. *Historiene bak historien om IBAN/NORUT*. [ukjent sted] 2008
- Drønen, Tomas Sundnes og Skjortnes, Marianne. *Med hjertet på flere steder*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2010
- Hiebert, Paul G. *Anthropological Insights for Missionaries*. Baker Academic, Michigan, 1985
- Hylander Fride. *Bak sletter og fjell*. (Oversatt av Haktor Thorsen) Oslo, Lunde forlag, 1962
- Jørgensen, Torstein. *I tro og tjeneste* (Bind I). Stavanger, Misjonshøgskolen, 1992
- Kjebekk, Erik. *Verden for Kristus. Norsk Luthersk Misjonssamband 1891-1991*. *Heimearbeidet*. Oslo, Lunde Forlag, 1991
- Lie, Terje og Abrahamsen, Gerd, *Oppvekst og skolegang i utlandet*, Stavanger (Rapport IRIS 2009/200)
- Lønning, Inge og Rasmussen, Tarald. *Martin Luther. Verker i utvalg III*, [ukjent sted] 1979
- Malm, Magnus. *Veivisere*. (Oversatt av Knut Grønvik) Oslo, Luther Forlag, 1991
- ”Manilla Manifestet” 1989
- Martin Luthers lille katekisme*
- Martin Luthers store katekisme*, (Oversatt av prof. F. Wilh. Bugge) Tønsberg, Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn, 1952
- Moss-Iversen, Fredrik. *Misjonærer og misjonærbarn som er døde på Madagaskar eller under reise til og fra Madagaskar 1867-1994*. [ukjent sted] Det Norske Misjonsselskap, 1995
- Neill, Stephen. *Misjon i 2000 år*. (Oversatt av Odd Kvaal Pedersen) Stavanger, Nomi forlag, 1972
- Niebuhr, Richard. *Christ and Culture*. [ukjent sted] 1951

Norsk Misjonsleksikon. Stavanger, Nomi Forlag, 1967

Pollock, David C., Van Reken, Ruth E. *Hvor er hjemme? Med røtter i flere kulturer*. (Oversatt av Anne Marte Vestbakke) Oslo: Lunde Forlag, 2003

Swinton J. & Mowat H. *Practical Theology and Qualitative Research*, London: SCM Press 2006, 3-27, 73-98

Artikler i bøker/redigert bind

Alfsvåg, Knut. "Misjonærkall og foreldrekall – fruktbar spenning eller uløselig konflikt?" I *Med hjertet på flere steder: Om barn, misjon og flerkulturell oppvekst*, red. Tomas Sundnes Drønen og Marianne Skjortnes, 295-312. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2010

Bosch, David J. "Reflections of Biblical Models of Mission." I *Toward the Twenty-first Century in Christian Mission*. Red. James M. Philips and Robert T. Coote. William B. Eerdmans Publishing Company, Michigan. (Compedium v/Misjonshøgskolen)

Mikaelsson, Lisbeth. "Fortellinger om kallet." I *Med hjertet på flere steder: Om barn, misjon og flerkulturell oppvekst*, red. Tomas Sundnes Drønen og Marianne Skjortnes, 281-293.

Myklebust, Olav Guttorm. "Linjer i norsk misjonshistorie" tillegg i *Misjon i 2000 år*, Stephen Neill, Stavanger, Nomi Forlag, 1972

Strandenæs, Thor. "Misjonsdiakonien som kulturuttrykk i Kina". I *Misjon og kultur*, red. Thor Strandenæs, 167-206. Stavanger: Misjonshøgskolens forlag, 2006

Strandenæs, Thor. "Bidrag til en økumenisk forståelse av misjonærens tjeneste." *Norsk Tidsskrift for misjon*, nr. 2 (2004), [ukjent sted] Egede Instituttet, 70-90

Artikler i magasin

Kvilhaug, Sverre. "Hensynet til barnets beste i barnevernssaker i lys av forskningsbasert Kunnskap." *Kritisk Juss* 2007 (33), [ukjent sted] Rettspolitisk Forening, 111-132

Kvilhaug, Sverre. "Atskillelse barn og foreldre – det fortidde traumet?" [ukjent sted] *Impuls* Nr. 3/2007

Ottesen, Espen. "De sterke historiene," Utsyn, Oslo, 14. juli 2007, 4

Artikler publisert på internett

Vårt Land, "Misjonærbarn"; tilgjengelig på <http://www.verdidebatt.no/sifoss/>; Besøkt 04.05.2010

Vårt Land, "Misjonærbarns selvmedlidenhet," tilgjengelig på <http://verdidebatt.no/debatt/cat12/subcat13/thread29251/>; Besøkt 07.05.2010

Innlegg i aviser

Dahl, Berit. "Snu lyskasteren," Vårt Land, 22.04.2009

Frafjord, Terje. "Vi gjorde vårt beste," Vårt Land, 09.07.2007

Fossland, Sigurd. "Misjonærbarn," Vårt Land, 04.05.2010

Gard, Liv. "Misjonærbarn," Vårt Land, 08.07.2007

Grønset, Ingunn Sanna. "Blir alltid dysset ned," Vårt Land, 10.07.2007, 13

Hansen, Torhild og Trond. "Ubehagelig – men nødvendig," Vårt Land, 10.07.2007

Magerøy, Lars Halvor. "Vi var barn av vår tid," Vårt Land, 07.07.2007

Opdal, Ann Helen Selle. Vårt Land, 09.07.2007

Sylte, Turid. "Traumatisert på NLM-skole", Vårt Land, 06.07.2007, 16

Strømme, Alvhild. "Gode minner fra NCS," Vårt Land, 10.07.2007

Tulluan, Ola og Ottosen, Espen. "Tendensiøst og arrogant av Vårt Land," Vårt Land, 07.07.2007

Ødegård, Ola, gen.sekr. i Stiftelsen Rettferd for taperne. "Misjonærbarn etter Internatlivet," Vårt Land, 07.07.2007

Andre skriv/artikler

Dahl, Berit. "Et glemt oppgjør?" [Ukjent dato]

Holen, Jorunn. "En skole til nytte eller besvær? Søkelys på debatten om den norske Internatskolen i utlandet," Hovedoppgave i pedagogikk, Universitet i Oslo, 1995

"Misjonærbarna i Det Norske Misjonsselskap", Det Norske Misjonsselskap, des. 2003
Oppvekst og skolegang i utlandet, En uttalelse fra Det Norske Misjonsselskap og Norsk Luthersk Misjonssamband, 8. des. 2009

"Rutiner ved ansettelse og oppfølging av barnefamilier." Normisjon [Ukjent dato]